

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2008

Marie Bartošková

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Sexuální zneužívání dětí
z pohledu sociálně-právní ochrany dětí

Vedoucí práce:
doc. PhDr. Antonín Řehoř, CSc.

Zpracovala:
Marie Bartošková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „**Sexuální zneužívání dětí z pohledu sociálně-právní ochrany dětí**“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury, který je v práci uveden.

Ve Znojmě, 10. 4. 2008

Marie Bartošková

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Antonínu Řehořovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při pracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat mým přátelům, zejména pak Pavlu Duškovi a npor. Bc. Petru Knotkovi, za podporu, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce. Aniž by si to uvědomovali, byli mi velkou motivací i po celou dobu studia.

Marie Bartošková

Obsah

Úvod	2
1. Práva dětí	5
2. Syndrom CAN	9
2.1 Syndrom CAN, sexuální zneužívání dětí	9
2.2 Dělení sexuálního zneužívání	10
2.3 Charakteristika pachatele	11
2.4 Charakteristika oběti – projevy sexuálního zneužívání	12
2.5 Následky sexuálního zneužívání pro oběť	14
2.6 Legislativa	16
2.7 Dílčí závěr	17
3. Pomoc oběti a postižené rodině	19
3.1 Spolupráce s institucemi	19
3.2 Dětská krizová intervence	21
3.3 Dílčí závěr	23
4. Prevence	24
4.1 Sexuální výchova u dětí	25
4.2 Regionální programy	28
4.3 Dílčí závěr	29
5. Praktická část – dotazníkové šetření	31
Závěr	35
Resumé	37
Anotace	38
Literatura a prameny	39
Přílohy	

Úvod

„Problém, který existuje v dnešním světě, nemůže být vyřešen na úrovni myšlení, které ho stvořilo“.

Albert Einstein

Třináctiletá dívka se pokusila o sebevraždu pořezáním na zápěstí. Naštěstí byla objevena kamarádkou a zachráněna. Při psychiatrickém vyšetření sdělila, že je již více než rok sexuálně zneužívána nevlastním otcem. Pokusila se věc sdělit matce, ta ji však odbyla a nevěnovala tomu žádnou pozornost. Dívka se tím velmi trápila, byla přesvědčená, že za to nějakým způsobem může, měla pocity viny, které matčina reakce ještě zesilovala. Nevěděla si rady, zároveň se nikomu dalšímu nedokázala svěřit. Ke svému suicidálnímu pokusu uvedla, že zemřít nechtěla, zároveň však připustila, že jím chtěla upozornit na svou situaci a dosáhnout nějaké pomoci.

O podobných případech, kterých je nespočet, se v tisku, televizi či na internetu dozvídáme téměř každodenně. Zhrozeně a nevěřicně kroutíme hlavou a říkáme si, kam ten dnešní svět spěje...nemohl někdo takovému činu zabránit? Nebo...jak je možné, že si nikdo ničeho nevšiml? A doufáme, že pachatel bude usvědčen a „po zásluze řádně potrestán“. Nechápeme, jak oběti mohly být leckdy tak naivní a neinformované a možnému nebezpečí nepředěšly. A ještě více se divíme a komentujeme náš právní systém, když se v tisku objeví zpráva o tom, že pachatel za zneužívání vyvázl s podmíněným trestem.

Sedm let pracuji na obecním úřadě obce s rozšířenou působností – orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), který má ve svém správním obvodu třiatřicet obcí. Mojí agendou je kurátořina pro děti a dospělé, problematika dětí se syndromem CAN. Hlavní činností je tedy práce s dětmi, které jednak mají výchovné problémy, páchají činy jinak trestné či provinění, dopouští se útěků z domova, nebo které experimentují s návykovými látkami. Druhou stranou je pak práce s dětmi, které se stanou oběťmi trestné činnosti, nebo vznikne o tomto podezření. Znamená to tedy práci v terénu, jak v rodinách, tak účast u soudních jednání, jednání na Policii ČR, školských zařízeních a dalších institucí zabývajících se výchovou dětí. Nově jsem byla

oslovena ve věci stát se členkou interdisciplinárního týmu v problematice domácího násilí. Rovněž pak dle zákona zajišťujeme „pohotovost“ pro řešení okamžité pomoci ohroženým dětem po 24 hodin denně. Realizujeme projekty, jako je výchovně rekreační tábor pro děti v době letních prázdnin a víkendové akce – dětské skupiny osobního rozvoje, v době podzimní. I když je to náročné zaměstnání, pořád si myslím, že práce s dětmi je ta nejlepší práce, která existuje a je mi ctí se jí věnovat.

„Dnešní doba“ je přehlčená novými módními, hudebními a technologickými trendy, všichni se snažíme být „FREE“, „COOL“ a samozřejmě „IN“. Leckdy si pak přestáváme uvědomovat (kdysi pro nás důležité) věci a zásady, bez kterých jsme si život nedovedli přestavit. Najednou je více možností všeho druhu, a tak chceme, aby se naše děti měly lépe než my. Dáváme jim větší kapesné, necháváme jim více volnosti, a tudíž i odpovědnosti. Nepřemýšlíme už ale nad tím, co dítě s penězi od nás udělá, jak a s kým tráví volný čas, hlavně že dítě chodí do školy a je v pohodě. Málodky se ale zamyslíme nad tím, co dítě s tak najednou lehce nabytou volností a odpovědností udělá. Na konferenci, které jsem se nedávno zúčastnila, proběhlo takové přirovnání... Jednalo se o to, co udělá malé štěně, když ho pustíme ve velké místnosti? Bude zmatené, bojácně pobíhat a nebude vědět, kam jít, kam se schovat... A podobně je na tom dítě. Svět je jako velká místnost, a bez směrovek. Lehce se tak dítě dostane někam, odkud se jen těžko vrací zpátky. A pokud se k tomu všemu nemá na koho obrátit pro pomoc...důsledky známe každý ze své praxe. Neustále se podivuji nad tím, jak jsou lidé nevšímaví, neinformovaní a tak moc zahledění do svých vlastních problémů, nebo se alespoň snaží, aby to tak navenek vypadalo. A jde jim to opravdu výborně.

Podle mého názoru je to všechno o tom, že jak děti, tak často i odborníci nemáme dostatečné informace. Všichni víme, že 1. prosinec je dnem boje proti AIDS, že 15. listopad je dnem boje proti týrání a zneužívání dětí, ale informace o možných nástrahách, které na děti či nás samé, tam venku nebo doma, číhají a co v takovém případě dělat, čeho si všímat, nemáme.

Veřejně se má za to, že informovanost dětí musí zajistit především jejich rodiče, ale v dnešní době, kdy rodina leckdy neplní svoje základní funkce, se nemůžeme spolehnout ani na jiné povinnosti. Vždyť my dospělí tak málo mezi sebou mluvíme o podstatných věcech...natož abychom informovali svoje děti. Ne zbytečně se říká, že děti jsou naše budoucnost, a proto je třeba se o ně teď postarat, zabezpečit jim jejich pravé dětství a vpravit je do života, který není vždy jednoduchý a vstřícný. Jednou

bychom pak totiž museli říct, že jsme se na dětech podepsali, ale ne zrovna tím dobrým způsobem. A od toho tu přece nejsme...a také nesmíme zapomínat, že „neznalost zákona neomlouvá“.

Prvním cílem mé práce bude seznámit s důležitými informacemi týkajícími se sexuálního zneužívání dětí, které jsou podstatné pro práci orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Základ těchto informací by měl znát, když ne každý člověk, tak alespoň odborník, který se nějakým způsobem spolupodílí na výchově dětí. Druhým cílem pak bude zjistit aktuální stav povědomí o sexuálním zneužívání dětí u žáků základní školy. Součástí toho je následné nastínění jedné z možností předcházení zmiňovaného velkého celosvětového problému.

K naplnění cíle jsem práci rozdělila do pěti částí, které se zabývají právy dětí, syndromem CAN, pomocí oběti a postižené rodině, prevencí. Dotazníkové šetření jsem zaměřila na zjištění aktuálního stavu informovanosti dětí.

Základním postupem byl přístup systémový. Hlavní metodou byla rozsáhlá analýza odborné literatury. V praktické části bylo použito dotazníkového šetření.

1. Práva dětí

Jak již bylo řečeno, „neznalost zákona neomlouvá“.... Bez zákonných úprav by nebylo možné zajistit pomoc lidem jak obecně, tak i jednotlivým skupinám obyvatel, menšinám, postiženým lidem, dětem. Aby práva dětí byla respektována, je důležitá i existence zákonů, které upravují činnost institucí participujících na výchově dětí, i orgánů činných v trestním řízení. Neboť i zde platí zásada, „co není zákonem zakázáno, je dovoleno“.

Dokumenty zabývající se právy dětí

Nejprve je důležité vymezit pojem „**dítě**“. Dítětem se podle Úmluvy o právech dítěte, přijaté dne 20. 11. 1989 v New Yorku, rozumí osoba mladší 18 let, pokud nedosáhla zletilosti dříve. Chmelík a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-739-6.

Základem českého právního systému je **Ústava České republiky** (zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů), která buduje, chrání a rozvíjí Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti, jako součást rodiny evropských a světových demokracií. Koblová, Mišurcová. *Práva dětí v dokumentech*. Praha: Tiskárny MV, p. o., 1998. ISBN 80-8521-56-7.

Součástí ústavního pořádku České republiky je **Listina základních lidských práv a svobod** (zákon č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Základní lidská práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Zvláště právy dětí se pak zabývá článek 32, který hovoří:

- 1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- 2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.
- 3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.

- 4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.
- 5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu. ÚZ. *Ústava České republiky, Listina základních lidských práv a svobod*. Praha: Sagit, Praha 2006. ISBN 80-7208-587-5.

Právo vzniká a mění se vlivem času. V roce 1924 byla v Ženevě přijata **Deklarace práv dítěte**, zavazující státy, jež k ní přistoupily, poskytovat každému dítěti co nejlepší péči, rozvoj a ochranu, dostalo-li by se do jakkoli nepříznivé situace.

V roce 1959 pak Spojené národy schválily **Chartu práv dítěte**, jež se cíleně zaměřovala na prosazování optimálního vývoje každého dítěte a jeho ochrany všude tam, kde by byl jeho prospěch jakkoli ohrožen. Koblová, Mišurcová. *Práva dětí v dokumentech*. Praha: Tiskárny MV, p. o., 1997. ISBN 80-8521-56-7.

Zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Zákon o rodině mj.

stanoví, že:

- rodiče jsou povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

- soud rodičovskou zodpovědnost omezí, nevykonává-li rodič řádně rodičovské povinnosti a vyžaduje-li to zájem dítěte.

- soud rodiče rodičovské zodpovědnosti zbaví, zneužívá-li rodič její výkon nebo ji závažným způsobem zanedbává. Soud vždy posoudí, zda nejsou důvody pro zbavení rodičovské zodpovědnosti, dopustil-li se rodič úmyslného trestného činu vůči dítěti či svého dítěte mladšího patnácti let ke spáchání trestného činu použil nebo byl spolupachatelem, návodcem či pomocníkem k trestnému činu spáchanému svým dítětem. Těmito rozhodnutími vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti nezaniká. Holub a Nová. *Zákon o rodině a předpisy související*. Praha: Linde, a.s. 2002. ISBN 80-7201-362-9.

V roce 1989 OSN přijalo **Úmluvu o právech dítěte**, jež přiznává dětem na celém světě plná lidská práva a zavazuje účastnické státy k právnímu zakotvení těchto základních práv dětí do svého vlastního zákonodárství. Československou federativní republikou byla přijata 20. 11. 1991 a je od roku 1991 součástí našeho právního řádu. Týrání dětí se týká především článek 19 odst. 1. Z obecných ustanovení je to pak článek 3 odst. 1,2 a preambule, v níž se mimo jiné konstatuje, že „v zájmu plného a harmonického rozvoje osobnosti musí dítě vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění“. Koblová, Mišurcová. *Práva dětí v dokumentech*. Praha: Tiskárny MV, p. o., 1997. ISBN 80-8521-56-7.

Dále vedle Úmluvy o právech dítěte existuje **Světová deklarace o přežití, rozvoji a ochraně dětí** z roku 1990.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte. OSPOD se zaměřuje mj. především na děti, jejichž rodiče nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, dále na děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití. Také na děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu. Dále se zaměřuje na děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami.

Každé dítě má právo požádat orgány sociálně-právní ochrany o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

Sociálně-právní ochranu dětí zajišťují krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně, obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a pověřené právnické a fyzické osoby. Zákon se mj. zabývá opatřeními na ochranu dětí,

preventivní a poradenskou činností, náhradní rodinnou péčí, ústavní a ochranou výchovou, správními delikty na úseku sociálně-právní ochrany dětí, povinnostmi orgánů aj. ÚZ. *Rodinné právo*. Ostrava – Hrabůvka: Jiří Motloch – Sagit, 2007. ISBN 80-7208-539-5. Práva dětí jsou také upravena v zákoně o **Mezinárodně právní ochraně dětí**, ten upravuje sociálně-právní ochranu ve vztahu k cizině.

V roce 2000 OSN vydalo k **Úmluvě o právech dítěte dva Opční protokoly**. První Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů Česká republika ratifikovala v listopadu 2001. Druhý Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie zatím Česká republika nepodepsala. Kobllová, Mišurcová. *Práva dětí v dokumentech*. Praha: Tiskárny MV, p. o., 1997. ISBN 80-8521-56-7.

Dne 16. 10. 2006 schválila Vláda ČR **Koncepci péče o ohrožené děti a děti žijící místo vlastní rodinu**.

Dílčí závěr

Jak již bylo řečeno na začátku kapitoly, zákony a změny v nich se vyvíjí vlivem času, změnami ve společnosti a aktuálními problémy, které se objeví v dané době. Základem pro Českou republiku je Ústava ČR spolu s Listinou základních lidských práv a svobod. Konkrétně právy dětí se pak zabývá hlavně Charta práv dítěte, Zákon o rodině, Úmluva o právech dítěte a Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Práva dětí chrání samozřejmě i neméně důležitý Trestní zákon a Trestní řád, ale o nich bude pojednáno v jedné z dalších kapitol.

2. Syndrom CAN/ sexuální zneužívání dětí

Kauzy dětí, kterým je ubližováno, známe všichni, stačí se podívat do sdělovacích prostředků. Jak jsem se zmínila již v úvodu, pracuji na OSPODu a nikdy bych nevěřila tomu, co jsou lidé schopni způsobit dětem za trápení. Ještě o to hůř, když jsou to vlastní rodiče. O dětech, kterým je ubližováno, se dozvídám z různých stran. Ve velké míře jsou to samy děti, které se zpočátku možná prořeknou, nebo si už se svojí situací nevědí rady, eventuálně se o pomoc obrátí jejich kamarádi. Druhou skupinou „oznamovatelů“ jsou školští pracovníci a třetí skupinou jsou rodiče a lidé z okolí.

Ve sdělovacích prostředcích jsou případy týrání a zneužívání pravidelně „pitvány“. Až se ale dostaneme k nějakému takovému případu osobně, teprve pak zjistíme, o co vlastně doopravdy jde.

2.1 Syndrom CAN, sexuální zneužívání dětí

Child Abuse and Neglect (CAN) – **syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte** – lze definovat jako soubor „nepříznivých příznaků ve stavu, vývoji dítěte i v jeho postavení ve společnosti, v rodině především“.

CAN je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jeho nejkrajnější podobou je způsobení smrti dítěte. Lovasová, Hanušová, Hellebrandová. *Děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení linka Bezpečí, 2005. ISBN 80-239-4482-7.

Při definici **sexuálního zneužití** musíme vycházet především z nutnosti akceptace zachovávání kontextu s požadavky historického období i sociálních norem.

Transkulturně se liší i zákonem určený věk, v němž jsou dospívající a děti chráněni před předčasnou sexualizací – naše tabuizování sexu s dětmi nemusí být vůbec všeobecně přijímanou normou (Schorsch, 1980). Weiss a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0929-5. V České republice je tento věk stanovený na 15 let věku dítěte.

Nejširší definicí je definice Rady Evropy z roku 1992, která považuje **sexuální zneužití dítěte za nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostal do nějakého styku. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník nebo cizí osoba.**

2.2 Dělení sexuálního zneužívání dětí

Tab. 1. Dělení sexuálního zneužívání

Formy	Kontaktní sexuální zneužívání	1. nepenetrativní aktivity dotýkání se, mazlení na genitálu nebo prsou předměty, rukou, genitálem (jak přes oblečení, tak na nahém těle) 2. penetrativní aktivity (sexuální proniknutí prsty nebo předměty do genitálu) a) orálně-genitální sexuální kontakt, b) análně-genitální sexuální kontakt, c) genitálně-genitální sexuální kontakt,
	Bezdotykové sexuální zneužívání	pozorování nahého dítěte, exhibice před dítětem, oplzlé řeči, prezentace pornoprodukce, fotografování, videozáznamy nahého dítěte

Tab. 2 Dělení s ohledem na řešení traumatu

Intrafamiliární	incest - sexuální zneužívání v rodině
Extrafamiliární	sexuální zneužití mimo rodinu

Dle frekvence se sexuální zneužívání dělí na jednorázové a opakované. Dušková a kol. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992 – 2003*. Praha: Dětské krizové centrum, 2004.

Za poslední léta se jako velmi závažný stává problém komerčního zneužívání dětí.

Komerční zneužívání dětí

Komerční zneužívání dětí bylo vymezeno Stockholmským kongresem jako: „...použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturálních mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely.“

Formy komerčního sexuálního zneužívání dětí jsou rozděleny na: - obchodování s dětmi - dětskou prostituci - dětskou pornografii.

www.pcr.cz/prevence/priority/kszd/zprava.html.

2.3. Charakteristika pachatele

Pachatelé sexuálního zneužívání dětí jsou většinou muži. Je však třeba myslet i na případy, kdy dítě obtěžuje žena. Zkušenosti ukazují, že se jedná o lidi přímo z rodiny nebo o lidi, které dítě zná ze svého okolí. Panuje všeobecná představa, že člověk, který tímto způsobem ubližuje dětem, je zvrhlík, na kterém je to na první pohled vidět. Opak je někdy pravdou. Jde většinou o nenápadné lidi s tzv. dobrým vztahem k dětem (mnozí také na svoji obranu říkají, že jezdili na tábory a vedli dětské oddíly). Pocházejí ze všech sociálních vrstev a mohou mít i vysokoškolské vzdělání.

Pachatele, kteří se dopouštějí mravnostní trestné činnosti na mládeži, lze v převážné většině případů označit jako osoby, které trpí určitou formou sexuální deviace. Pro tyto pachatele styk s dětmi (a nemusí jít o přímý pohlavní styk, nýbrž pouhou přítomnost dítěte nebo možnost se jej dotýkat) je postačující pro jejich sexuální ukojení. Jde ve většině případů o recidivující pachatele, pro které hrozba vysokého trestu je podružná ve srovnání s vidinou ukojení jejich zvrácených sexuálních potřeb. Je nutné zdůraznit, že u některých pachatelů se vyskytuje velmi nebezpečná sadistická orientace.

Další skupinou pachatelů, kteří se dopouštějí mravnostní trestné činnosti na mládeži, jsou osoby se sexuální nedostatečností (např. impotenti). Jde o pachatele vyšší věkové kategorie, kteří své sexuální potřeby řeší orientací na tuto kategorii obětí (děti).

Třetí skupinu pachatelů tvoří osoby, na kterých je oběť závislá. Jde převážně o otce dětí, vychovatele, pedagogické pracovníky apod., kteří jinak požívají velmi dobré pověsti, u kterých se začala projevovat určitá sexuální nedostatečnost, nebo jejich sexuální potřeby nejsou dostatečně uspokojovány. Tito pachatelé využívají závislosti oběti k zastírání trestné činnosti, zejména formou zastrašování a citovým vydíráním.

Samostatnou kategorií jsou pachatelé mravnostní trestné činnosti na dětech, kteří jsou ve své podstatě také ještě dětmi. Jde o pachatele obvykle pubertálního věku, kteří se mravnostní trestné činnosti ve většině případů dopouštějí spontánně, s určitým dílem přispějí oběti (provokující jednání dívek, abnormální vyspělost dívek apod.). Velmi často dochází k sexuálnímu styku po vzájemné dohodě, kdy faktor věku oběti (věk nezletilosti) je potlačován touhou poznat nepoznané.

V zásadě rozeznáváme sexuální deviace dvojího druhu:

1. deviace v aktivitě, *deviatio in modo* (podle psychoanalytické terminologie *perverze*, dle Freunda poruchy dvoření, tedy *courtship disorders*);
2. deviace v objektu, *deviatio in objekto* (v psychoanalytických koncepcích *inverze*, podle Freunda *parafilní cílové preference* – *paraphilic target preferences*). Chmelík a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-739-6.

2.4 Charakteristika oběti – projevy sexuálního zneužívání

Je nutno konstatovat, že zneužívání dětí nezná žádných hranic. Může k němu dojít v každém prostředí, v každé společenské vrstvě a ve všech lidských rasách.

Není vyloučeno u dětí různým způsobem postižených, ani u dětí v různých sociálních zařízeních.

Rizikové jsou děti psychicky deprivované, pomíjené a zanedbávané. Takové děti můžeme najít hlavně v dysfunkčních rodinách. Ale i děti z úplných rodin, zdánlivě funkčních, se mohou stát obětí sexuálního zneužití v případě, že rodiče na ně nemají čas, nevědí, s kým tráví svůj volný čas, a celkově je emoční klima v rodině velmi chladné a odtaziťé. Za těchto nepříznivých podmínek se děti snadněji naváží na dospělého z rodiny nebo mimo ni, který jim věnuje pozornost a čas.

Velmi ohroženou skupinou jsou děti mentálně postižené. Zde se pachatel spoléhá na to, že děti nebudou schopny poznat, co se s nimi dělo. A i kdyby to někomu řekly, nebude jejich svědectví přikládána patřičná vážnost, jak by tomu bylo v případech dětí s normální inteligencí.

V jistém nebezpečí jsou i děti, jejich matka je delší dobu mimo domov: opakované hospitalizace v nemocnici, dlouhodobé lázeňské pobyty, pravidelné noční služby, časté několikadenní služební cesty apod.

Děti ve vývojovém stadiu kojeneček a batole jsou rizikové naprosto všechny: vysoce rizikové jsou pak děti ve věku předškolním, s rostoucím věkem a tím i se zrající osobností dítěte lze přímo úměrně hovořit o snižování rizikovosti. Ohrožené mohou být i malé děti ponechané bez dozoru nebo děti svěřené na hlídání osobě, kterou neznáme. Takovou osobou může být např. pracovník letního či zimního tábora, pracovník hlídací služby apod.

Projevy sexuálního zneužívání u dětí

Projevy sexuálního zneužívání jsou různé. Od nejmírnějších sexuálních her až k sexuální vraždě. Od skupinové masturbace až k únosům dětí a jejich prodeji do evropských nevěstinců. Typické symptomy sexuálního zneužití vyjadřuje dítě emocionálně, fyzicky i svým chováním.

Fyzické projevy syndromu sexuálně zneužívaného dítěte

Varovné příznaky u dítěte lze rozdělit na dvě základní skupiny:

1. traumata, fyzická poškození:
 - kožní léze – hematomy, zvláště na obličeji, ve vlasech, na těle

- popáleniny – opařeniny, bodové popáleniny od cigaret, popálené dlaně
 - rány – těžko vysvětlitelné, zvláště v oblasti anální a kolem dutiny ústní
 - alopecie – vytrhané vlasy
 - zlomeniny – těžko rozpoznatelný mechanismus úrazu (hlavy, žeber)
 - subdurální hematom
 - viscerální léze – pohmoždění vnitřních orgánů
2. poškození růstu a vývoje:
- podvýživa; opoždění psychomotorického vývoje

Psychické projevy syndromu sexuálně zneužívaného dítěte

Sexuální zneužívání nemusí být vždy spojeno s utrpením. Pachatel může dítě vzrušovat, vzbuzovat v něm předčasnou sexuální aktivitu. On se pak obhazuje tím, že se to dítěti líbilo. Trestní odpovědnost však nese dospělý. Sexuálně zneužití děti mohou mít následně různé projevy a příznaky, jako je např. úzkost, deprese, agresivita, neodpovídající sexuální chování, zvýšená sexualita, emoční labilita, nápadná obava být s určitou osobou. Daleko více než samotný čin je traumatizující to, co se stane s dítětem po ohlášení. Proto není tak zarážející to, že mnohé oběti své výpovědi odvolají. Není jistě náhodou, že mezi prostitutkami, toxikomankami, alkoholičkami, ale i ženami pokoušejícími se o sebevraždu se nachází velký podíl v dětství sexuálně zneužitých žen. Elliottová. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, s. r. o., Praha 1997. ISBN 80-7178-157-6.

2.5 Následky sexuálního zneužívání pro oběť

Prožité psychické trauma může mít krátkodobé ale i dlouhodobé následky.

Děti do pěti let

- Ztrácívají pocit jistoty a s nápadným strachem ulpívají na rodičích.
- V přítomnosti jisté konkrétní osoby projevují mimořádně silný strach.
- Hystericky křičí při přebalování.
- Při svlékání, zvláště pak spodního prádla, se stávají hysterickými.

- V okolí genitálií lze pozorovat některé fyzické znaky, včetně zápachu semene atd.
- Mívají bolesti nebo zánětlivé změny v krční, anální nebo genitální oblasti.
- Projevují regresi k formám chování odpovídajícím mladšímu věku.
- V sexuální oblasti je chování neúměrné vzhledem k jejich věku; sexuální podněty je někdy pohoršují, anebo naopak v nich jindy nevyvolávají vůbec žádnou přirozenou zvědavost.
- Mívají nepřítomný pohled, nešťastný výraz, smutnou náladu, bývají rozpačité.
- Stahují se do sebe, přestávají jíst, chronicky se budí zlými sny, začínají se opět pomočovat, i když to už dříve nedělaly.
- Při hraní s panenkami nebo jinými dětmi příliš zasněženě napodobují sexuální chování.
- Kreslí pohlavní orgány, třeba i ztopořený penis.
- Ztrácejí zájem o zábavné aktivity, nechtějí číst pohádky ani si hrát s jinými dětmi.
- Dítě očividně trpí, má starosti, ale nechce říci proč, jako by v sobě něco skrývalo.
- Objevuje se změna šťastného a aktivního vystupování v projev nezúčastněnosti a bázně.
- Opakují neslušná slova nebo fráze, které se dítě naučilo od osoby, jíž je zneužíváno.
- Dítě stále o sobě říká, jak je špatné, zkažené a zlé.
- Dítě projevuje agresivitu a podrážděnost.

Děti od pěti do dvanácti let

- Naznačují, že znají určitá tajemství, která však nemohou nikomu prozradit.
- Mluví o jakémsi problému některého svého kamaráda.
- Ptají se, zda byste nikomu neprozradili tajemství, s nímž by se vám eventuálně svěřily.
- Začínají lhát, krást či hrubě mluvit, s cílem upoutat na sebe pozornost.
- Mají u sebe peníze nevysvětlitelného původu.
- Mají děsivé sny.
- Začínají se opět pomočovat.

- Vykazují náhlé, přirozeně obtížné změny v chování, stávají se agresivnějšími nebo naopak nezúčastněnými.
- Přestávají se radovat z dříve oblíbených činností, např. je náhle omrzí hudba, sport, kreslení, nechtějí už jezdit na letní tábory, ani se jim nechce do skautského či jiného oddílu.
- Před hodinou tělocviku se neochotně svlékají.
- Náhle a bez přirozeně vysvětlitelného důvodu se začínají bát jistých dospělých osob, které mnohdy nechtějí ani vidět; nesnášejí určitou osobu, jež chodí o ně pečovat, třeba někoho z příbuzných nebo jiného dospělého člověka.
- Vykazují sexuální aktivitu nepřiměřenou svému věku. Elliottová. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, s. r. o., Praha 1997. ISBN 80-7178-157-6.

Obětí kriminálních deliktů se zabývá speciální nauka – **viktimologie** (viktima – oběť). Viktimologie je relativně novou vědní disciplínou, obor přišel z USA, k posunu dochází ve druhé polovině 20. století. Zájem o tuto problematiku je nejen snahou o vypracování poznatků o tom, zda a jak se lze vyhnout roli oběti a preventivními opatřeními snížit riziko ohrožení, ale i o přiměřené postavení oběti v systému spravedlnosti a trestního práva.

2.6 Legislativa

Jak již bylo řečeno v první kapitole, „neznalost zákona neomlouvá“... K tomu, aby mohlo být „pomáháno“, musí být upraveny základní práva každého člověka. Možná bych zde mohla připomenout přísloví „nečiň ostatním to, co nechceš, aby činili ostatní tobě“. Dalo by se říct, že by to mělo být takové vnitřní osobní pravidlo každého člověka. Bohužel to tak ale každý člověk nastavené nemá, a pak je třeba, aby existovaly předpisy, které toto pravidlo budou nahrazovat. Je zřejmé, že tu musí být i sankce za jejich porušování.

Jedná se především o trestní zákon a trestní řád, kde je zachycena konkrétní trestně právní ochrana dětí a mládeže před negativními vlivy a zásahy včetně právního zajištění dítěte s CAN. Trestní zákon vymezuje, co je trestné, a následně také tresty za porušení práv. Tímto zákonem se také v obecné rovině ukládá povinnost ohlásit trestný čin a je zde též zachycena ochrana před nečinností. Trestní odpovědnost

je v České republice od 15 let věku dítěte. Možnost „mít sex“ je v České republice dána dovršením 15 roku věku. Zda jsou tyto předpisy bezchybné a dostatečné, to je sice otázka, ale do těchto debat bych se jen nerada pouštěla. Jen bych podotkla, že je dobře, že máme alespoň tyto předpisy.

Trestní zákon vymezuje v § 3 trestný čin jako pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně s tím, že čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu. ÚZ. *Trestní předpisy*. Ostrava – Hrabůvka: Jiří Motloch – Sagit, 2006. ISBN 80-7208-586-7.

Existuje celá řada nejrůznějších definic toho, co je sexuálně motivovaný trestný čin, jakou jsou jeho znaky a projevy. K charakteristice těchto činů lze uvést, že jde o takové činy, které jsou páčány pro bezprostřední sexuální uspokojení pachatele, jež je v rozporu s převládající sexuální morálkou společnosti, v níž pachatel žije, jejich znaky jsou uvedeny v trestním zákoně a jsou nebezpečné pro společnost. Stíhat by se měla jen taková jednání, u kterých společenská nebezpečnost přetrvává, tj. tam, kde bylo k dosažení sexuálního uspokojení užito jakékoli formy násilí či hrozby násilím nebo nátlaku, obětí činu bylo dítě a byla objektivně porušena veřejná mravnost. Ochrana se poskytuje chlapcům i dívkám bez ohledu na úroveň jejich fyzické vyspělosti, na stupeň jejich pohlavního dospívání a na to, zda jsou dosud pohlavně nedotčeni nebo již v minulosti měli pohlavní styk či jiné sexuální zkušenosti.

www.mpsv.cz

Nejčastěji vyskytující se trestné činy proti dětem a mládeži v oblasti syndromu CAN jsou uvedené v příloze č. 1.

Do přílohy č. 2 jsem uvedla počty zjištěných případů k vybraným trestným činům mravnostní kriminality. Jedná se o počty případů z celé České republiky, Jihomoravského kraje a okresu Znojmo.

2.7 Dílčí závěr

Syndrom Child Abuse and Neglect (CAN) lze definovat jako soubor nepříznivých příznaků ve stavu, vývoji dítěte i v jeho postavení ve společnosti, v rodině především.

Úmyslné ubližování dítěti, jehož nejkrajnější podobou je smrt, je působené nejčastěji nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Mluvíme zde o dětech týraných, zanedbávaných a sexuálně zneužívaných.

Za sexuální zneužití dítěte považujeme jeho nepatřičné vystavení sexuálnímu kontaktu, činnosti a chování. Sexuální zneužívání má dvě hlavní formy, a to kontaktní a bezdotykové. Dále můžeme sexuální zneužívání rozdělit dle místa, kde k němu dochází, zda v rodině (intrafamiliární) či mimo rodinu (extrafamiliární). A také se zajímáme o frekvenci zneužívání, zda je zneužití jednorázové či opakované. Velkým problémem poslední doby je komerční sexuální zneužívání dětí.

Pachatelem sexuálního zneužívání může být v podstatě kdokoli. Existují čtyři hlavní skupiny pachatelů, a to: - osoby, které trpí určitou formou sexuální deviace – osoby se sexuální nedostačivostí – osoby, na nichž je oběť v závislosti a osoby, jako nezletilí pachatelé. Sexuální deviace jsou dvojího druhu, deviace v aktivitě a deviace v objektu.

Sexuální zneužívání dětí nezná žádných hranic. Dochází k němu v každém prostředí, v každé společenské vrstvě i ve všech lidských rasách. Ohroženější skupinou jsou však rizikové děti. Jedná se o děti psychicky deprivované, pomíjené a zanedbávané, mentálně postižené děti, děti, které jsou dlouhodoběji mimo domov, a děti ve vývojových stádiích kojence a batolete.

Sexuální zneužívání dítěte se projevuje různě. Typické symptomy dítě vyjadřuje emocionálně, fyzicky i svým chováním. Je nutno si všimnout varovných příznaků. Rovněž i následky sexuálního zneužívání mohou být různé, každé dítě reaguje na prožité psychické trauma jinak. Oběťmi kriminálních deliktů se zabývá relativně nová vědní disciplína – viktimologie.

Neméně důležitou, pro naši společnost bohužel nutnou, oblastí jsou sankce za porušování ochrany dětí a mládeže před negativními vlivy, jako je mj. i sexuální zneužívání. Jedná se především o vybraná paragrafová znění trestního zákona, a to: trestné činy kuplířství – ohrožování mravnosti – obchodování s dětmi, ohrožování výchovy mládeže – svádění k pohlavnímu styku – znásilnění – pohlavní zneužívání a soulož mezi příbuznými.

3. Pomoc oběti a postižené rodině

Tato kapitola je pro mě obzvláště důležitá, protože se neustále setkávám s nedostatky v této oblasti. Pomoc oběti. Záleží samozřejmě na úhlu pohledu, neboť tu můžeme vznést otázku, jaká pomoc? Následná pomoc? Pomoc při prvním kontaktu s dítětem a posléze s jeho rodinou? V podstatě není důležité, kdo je pro dítě oním „prvním kontaktem“. Ať je to učitel, příbuzný, či sociální pracovník nebo policista.... Každý člověk, a odborník obzvláště, by měl znát jakási pravidla, jak se zachovat, když mu dítě naznačí, že se mu děje něco, co by nemělo. Jestli se bude jednat o to, že dítěti ve škole ubližují nebo ho obtěžuje cizí dospělý člověk, nebude v podstatě důležité. Důležité je to, že si dítě dodá tak velkou odvahu (o které nemáme mnozí z nás ani ponětí), že přijde a svěří se.

Problémem pak je, když dítě svým přístupem odradíme. Bohužel. Z vlastní zkušenosti vím, jak je těžké mluvit s ohroženým dítětem, jak se tvářit, co mu říct a přitom mu pomoci a neublížit ještě víc.... To platí i k jeho rodině. Existují sice nějaké obecné rady, jak se chovat a jak postupovat, ale těch různě možných situací je tolik, že nám „metodické postupy“ v dané situaci leckdy moc nepomohou. Co pak? Pak musíme dát na svoji intuici, svoje názory a postoje získané praxí...

3.1 Spolupráce s institucemi

Tato podkapitola bude víceméně vycházet z mé praxe. Měla bych zde v první řadě říci, že OSPOD má v pomoci dětem svoje nezastupitelné místo, samozřejmě jako i další instituce. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí v § 51, 52 jasně hovoří o povinnostech OSPOD při sdělování údajů a v § 53 jsou vymezené povinnosti státních orgánů, dalších právnických a fyzických osob a pověřených osob. K pomoci dětem se syndromem CAN vydalo MPSV metodický a doporučený postup v případě podezření na týrání zneužívání nebo zanedbávání dítěte.

Ta pravá spolupráce ale nevzniká ze dne na den. Není to spolupráce písemnou formou, jsou to vzájemné porady, konzultace, informovanost a vlivem praxe sjednocené postupy. A vše to zároveň, ve velké míře, záleží na pracovnících jednotlivých organizací, na jejich zájmu, odbornosti a přehledu. Neumím si představit,

že by každá ze zmíněných institucí pracovala jen v rámci své budovy. I když i s tímto se leckdy setkávám a zjištění, že „netáhneme za jeden provaz“, mě vždy rozesmutní.

Nejčastější kontakt má OSPOD se **školy a školskými zařízeními**. Spolupráce s těmito zařízeními je pro naši práci velkým přínosem. Učitelé jsou s dětmi v kontaktu po větší část dne, mají o dětech přehled, znají je, a tak si mohou hned zpočátku všimnout, pokud se s dítětem něco děje. Je zřejmé, že není škola jako škola. Některá škola plní jen své povinnosti, některé OSPOD berou jako vhodného konzultanta při řešení obtížnějších situací a s některými, které by se daly spočítat na prstech jedné ruky, jsme v pravidelném kontaktu. Školy bývají ve velkém počtu oznamovateli případů ohrožených dětí.

Dalšími oznamovateli a velkými pomocníky bývají také **zdravotnická zařízení, lékaři**. Je pravdou, že lékaři z nemocnic či větších měst vyhledávají kontakt na OSPOD v menší míře. Několikrát se stalo, že i když přišla do ordinace 14-ti letá těhotná dívka, které provedli interrupci, kontakt na OSPOD ani na Policii ČR nevyhledali. Tohle je problém, kterým se budeme muset začít zabývat. Na druhou stranu jsou i zodpovědní lékaři z jednotlivých obcí, kteří mají o vedených dětech ve své ordinanci velký přehled a jsou s pracovníky OSPOD v pravidelném kontaktu.

Dalším velkým pomocníkem je **Policie ČR**, ať už obvodní oddělení nebo služba kriminální policie a vyšetřování. Na jednotlivých součástech policie jsou specialisté, kteří jsou proškolení pro práci s dětmi a pro trestnou činnost páchanou na dětech. Policisté jsou většinou hned po našem oddělení další, kdo s dětmi o jejich trápení hovoří. Pravidla vedení těchto „hovorů“ jsou upravena především v trestním řádu a v jejich dalších interních předpisech. Za poslední dva, tři roky se tato spolupráce velice zlepšila, zde bych mohla znovu použít větu ze začátku této kapitoly, a to: „Není to spolupráce písemnou formou, jsou to vzájemné porady, konzultace, informovanost a vlivem praxe sjednocené postupy“.

Nejfrekventovanějšími pomocníky jsou v našem správním obvodu tedy školy a školská zařízení, lékaři a Policie ČR. Z dalších bych pouze poukázala na pedagogicko – psychologickou poradnu, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, soudy, probační a mediační službu a také nestátní organizace – linky bezpečí a další.

Postupem doby se tato spolupráce zlepšuje a OSPOD přestává být pro jiné instituce i veřejnost „nutným zlem“.

3.2 Dětská krizová intervence

Lidský organismus je vybaven řadou schopností, jak se přizpůsobit různým událostem a vyrovnat se s nimi. I po materiálních ztrátách, onemocněních nebo katastrofách většinou umí znovu dosáhnout rovnováhy. Existují ovšem situace, které zanechávají v duši, především dětské, hlubokou ránu. Mezi takové jevy patří i sexuální zneužívání dětí, které devaluje hodnotu a identitu osobnosti, narušuje pocity základní jistoty, důvěry v sebe sama i svět kolem, a tak mimo jiné nabourává schopnost dítěte rozpoznat, co je správné, a přijmout základní morální pravidla.

Krizová intervence je psychologická pomoc, která je poskytována lidem ve stavu krize a spočívá v několika setkáních a rozhovorech. Cílem je stabilizace osobnosti, tzn. vnitřní zklidnění, zpravidla dojde k uvolnění emočního napětí v bezpečném prostředí a porozumění situaci s ohledem na budoucnost.

Dětská krizová intervence má tři základní cíle. Prvním je odhalit a popsat spouštěče krize. Druhým cílem je identifikovat souvislosti mezi událostmi, chováním okolí a hlubším smyslem toho, co se odehrálo. To vše napomůže třetímu cíli, kterým je pomoc dětem, aby samy porozuměly svému chování, tomu proč se v určitých situacích nějak zachovaly a nějakým způsobem je prožívaly. Dětem by se mělo dostat podpory v tom, že jim dá zcela jednoznačně najevo skutečnost, že se nemusí za žádné své pocity stydět, že na své pocity v konkrétní situaci měly plné právo. Pomůže jim pochopit, proč se tak cítily a také jim pomůže vypracovat strategii jejich chování tak, aby cítily lépe skutečnost, kdy se vyrovnávají s traumatickou událostí a prožívaly ji pokud možno komponovaně tak, aby nedocházelo k bolestným residuům.

Obsah dětské krizové intervence má tři roviny. První z nich je dítěti poskytnout návod, jak překonat svoji zvýšenou úzkost, jak se zbavit neoprávněného a často iracionálního strachu a také jak nepodlehnout panice. Tím se vytvoří předpoklad pro snížení napětí a lepší prožívání aktuálního času. Druhou rovinou je podporovat dítě v jeho rozhodnutí řešit konkrétní situaci, která jej trápí a působí mu bolest. Současně

s tím je snaha o získání jeho ochoty ke spolupráci a společnému řešení problému. Nemůže se mu zatajit skutečnost, že sám poskytovatel dětské krizové intervence není schopen jeho problém vyřešit. Třetí rovina spočívá v umu poskytovatele dítě natolik zaangažovat do spoluřešení problému, že mu potom nezbyvá, než-li pro dítě stvořit nabídku situací, ve které si dítě samo zvolí, jak bude postupovat. Nesmí se zapomínat, že poskytování dětské krizové intervence již od prvního kontaktu s dítětem v sobě nese riziko nastartování sekundární viktimizace a systémového týrání. Proto je nesmírně důležité, aby cíle i obsah dětské krizové intervence byly plně respektovány a při vzájemné komunikaci bylo pro poskytovatele dítě rovnocenným partnerem.

Principy dětské krizové intervence

1. Poskytovatel krizové intervence musí být sám v pohodě, musí být fit.
2. Každé dítě má právo na pomoc v krizi v mateřském jazyce, se znalostí intrakulturních rozdílů a se schopností tolerovat i interkulturní rozdíly.
3. Je třeba navození pocitu důvěryhodnosti a dávání zpětné pozitivní vazby dítěti.
4. Je třeba, aby dítě bylo během rozhovoru informováno o dalším postupu a konfrontováno s jeho očekáváním.
5. Je třeba během psychodiagnostickoterapeutického rozhovoru, kterým krizová intervence je, používat stejná slova jako dítě, obzvláště slova inkriminovaná, záměrně je opakovat a teprve poté dítě nenuceně upozornit, že existují jiná označení pro pojmenování stejných předmětů či činností.
6. Během poskytování dětské krizové intervence musí být v každém stádiu respektován nejvyšší zájem dítěte.
7. Je třeba respektovat skutečnost, že rychlost krizové intervence a zajištění následné terapie rozhodují o účinné a úspěšné pomoci dítěti v krizi.
8. Po celou dobu poskytování krizové intervence je třeba dodržovat etické normy týkající se prostředí, vzájemné komunikace, nakládání s informacemi, zvláště pak situace, kdy je vyžadován souhlas dítěte i rodiny se zveřejňováním dat.
9. Vždy a za všech okolností je třeba respektovat dobrovolnou účast dítěte a jeho právo vetovat, kterýkoliv krok či postup. Vaníčková. *Stručný průvodce dětskou krizovou intervencí*. Praha: Růžová linka, 2001.

3.3 Dílčí závěr

Často mluvíme o pomoci oběti a její rodině, málokdy si ale uvědomíme, že víc, než bychom pomáhali, jim můžeme způsobit další a nová trápení. Z tohoto důvodu je třeba se neustále vzdělávat, šířit osvětu a hlavně spolupracovat s dalšími odborníky. Každá z institucí participujících ve výchově dětí má své nezastupitelné místo. Pro nás, pracovníky OSPOD, jsou největšími „partáky“ školy a školská zařízení, zdravotnictví a Policie ČR. Z těch dalších, také důležitých, jsou to pedagogicko – psychologická poradna, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, soudy, probační a mediační služba a také nestátní organizace – linky bezpečí a další.

Sexuální zneužívání dětí patří do situací, které zanechávají v duši, a především dětské, hlubokou ránu. Devaluje hodnotu a identitu osobnosti, narušuje pocity základní jistoty, důvěry v sebe sama i svět kolem, a tak mimo jiné nabourává schopnost dítěte rozpoznat, co je správné, a přijmout základní morální pravidla. Do této situace by měla vstoupit dětská krizová intervence.

Dětská krizová intervence je psychologická pomoc, která by měla dětem pomoci odhalit daný problém, pomoci jim umět se v něm orientovat a v důsledku najít řešení. Má své cíle, roviny a principy. Je nesmírně důležité, aby cíle i obsah dětské krizové intervence byly plně respektovány a při vzájemné komunikaci bylo pro poskytovatele dítě rovnocenným partnerem. Jde o dobrovolnou účast dítěte.

4. Prevence

Slovo **prevence** vychází z latinského „*praeventus*“ – zákrok předem. Prevence v širším slova smyslu znamená předcházení nežádoucímu jevu a ochrana před ním. Označuje v podstatě všechny aktivity, jejichž cílem je potírání výskytu a zabraňování rozvoji negativního jevu ve společnosti.

Prevence v užším slova smyslu je chápána jako prevence jednotlivých negativních jevů – prevence kriminality, prevence mládeže před negativními jevy, prevence před negativními sexuálními praktikami apod. Chmelík a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-739-6.

V oblasti prevence plní úkoly Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče pro děti a mládež a zařízení pro výkon ochranné a ústavní výchovy) – program „Výchovy ke zdravému životnímu stylu“, Ministerstvo práce a sociálních věcí (oddělení péče o děti a rodinu a oddělení sociální prevence na pověřených úřadech měst a městských částí), Ministerstvo vnitra (Policie ČR), zdravotnictví, spravedlnosti a dále nevládní a charitativní organizace.

„Smysluplná prevence musí formovat silné dítě, aby samo dokázalo vzdorovat možnému nebezpečí nebo je minimalizovat. Dítě musí znát základní sexuální pojmy, musí umět rozeznat nebezpečí, znát svá práva a umět je chránit.“
(Wiltrock, Niemeyer)

Oblasti prevence:

1. Primární. Je zaměřena na širokou populaci a směřuje do budoucna. Cílem je působit tak, aby nežádoucí jev vůbec nenastal. Působení masmédií, výchovně-vzdělávacích zařízení a legislativy by mělo směřovat k vytváření žádoucího celospolečenského klimatu, které nebude příznivé pro vznik negativních jevů a bude podporovat pozitivní chování jednotlivců i skupin. Pro účinnost primární prevence je důležité zaměřit se na nejnižší věkové skupiny obyvatel, na prostředí, ve kterém se utvářejí postoje a hodnotová orientace, na sociální vztahy. V současné době k této primární prevenci určitě nepřispívají masmédiá, zvláště komerční televize, které ve svých pořadech velmi často prezentují pokleslé formy pohledu na lidskou sexualitu a dále násilí jako běžnou

formu řešení konfliktů. Součástí je obecná pedagogická strategie vychovatele (rodič, učitel apod.).

2. Sekundární. Je zaměřena na tzv. rizikové skupiny či jedince, u nichž se dá předpokládat, že se dostanou do situace, kdy jejich činnost bude klasifikována jako sociálně-patologická, nebo se do této situace již dostali. Dále je prevence zaměřena na další rizikové faktory, např. sociální prostředí, ve kterém jedinec žije, na sociální vztahy. Těžištěm činnosti je včasné vyhledávání problému, podávání informací, poradenství, sociální péče. K tomuto účelu slouží různé poradny, linky důvěry, je možné obrátit se na sociální pracovníky, na výchovné poradce ve školách a další.

3. Terciární. Jejím cílem je zajistit a poskytnout včasnou odbornou pomoc. Je také zaměřena na eliminaci recidivy, na minimalizaci škod, na resocializaci, postpenitenciární péči. Obsahuje aktivity a opatření zaměřené na jedince i skupiny osob, které již páchají trestnou činnost nebo se dostali do kategorie sociálně negativního chování (prostituce, šikana, násilí, kriminalita). K tomuto účelu slouží léčebná zařízení, poradenské a ambulantní služby, ale také výchovná a léčebná zařízení, vězeňství, občanská a charitativní sdružení, církevní aktivity. Chmelík a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-739-6.

Při řešení mravnostní trestné činnosti se o prevenci velice často hovoří, avšak při různých odborných debatách je z praxe zřejmé, že v pojetí prevence existuje řada přístupů a názorů, od jednoduchých „receptů“ na řešení těchto negativních jevů až po návrhy programů prevence jednotlivých negativních jevů, a to jak na republikové, tak i lokální úrovni.

4.1 Sexuální výchova u dětí

Navzdory pokroku v oblasti vzdělávání a obecné hygieny zůstává oblast sexuální výchovy jednou z nejvíce problematických a rozporupných. Názory na ni podléhají politickým, kulturním a sociálním předsudkům. K nim se pak přidružují postoje významných církví. Důvody, proč je sexuální výchova tak rozporupně chápána, jsou v různých zemích a různých dobách různé. Mnoho lidí a mnohé ideologie vidí na sexualitě především její rizika a hrozbu sociální destabilizace. Restriktivní přístup vychází ze zákazů, hrozeb a potlačování.

Liberální přístup k sexualitě vychází z předpokladu, že jen všestranně informovaný a poučený člověk dokáže správně docenit negativní a pozitivní důsledky svého sexuálního chování. Jen takový člověk se chová sexuálně zodpovědně.

Zatímco otázka sexuální výchovy dospělých je věcí především každého jedince a záležitostí jeho svobodné volby, u dětí a mládeže je tomu jinak. Protože děti samy pochopitelně nemohou rozhodovat o tom, jak a kdy mají být o sexualitě poučeny, je sexuální výchova na školách předmětem intenzivního boje obou extrémních názorů.

Rodina a škola by se v oblasti sexuálního poučení dětí měly vhodně doplňovat. Sexuální výchova je součástí celého procesu výuky a poznávání světa a na různé úrovni a v různé kvalitě ji určitým způsobem provádějí všichni učitelé i vychovatelé. Protože určité (i když dílčí problémy) vyžadují speciální znalosti a speciální přístupy, je nezbytné, aby si každý pedagog osvojil základní znalosti, terminologii a částečně procvičil postupy a metody sexuální výchovy.

Je známo, že mnoho rodičů intelektově ani osobnostně není schopno své děti řádně o sexu poučit. Zde sehrává sexuální výchova ve škole nezastupitelnou roli. Ostatně „fundovaného“ poučení v sexuální výchově nejsou schopni ani mnozí učitelé. Učitel, který má vyhraněné mravní postoje, by je před žáky neměl tajit. Brání-li mu však tyto postoje v poučení dětí tak, jak to vyžaduje otevřená sexuální výchova, měl by poučení svěřit jiné osobě nebo i organizaci.

Sexuální výchova by měla představovat dlouhodobé, záměrné, cílevědomé a systematické působení na dítě, které ovlivňuje jeho osobnost v otázkách rodiny a lidské sexuality. Hay. *Limitní situace*. Praha: Votobia, 1994. ISBN 80-85885-11-5.

Cíle otevřené sexuální výchovy:

□ Předat dětem znalosti o anatomii, fyziologii, psychologii a etice sexuality v souvislostech sociálních vztahů a kulturních tradic tak, aby jedinec mohl být ve své sexuální praxi veden racionálními motivy a aby byl ochráněn před škodlivým vlivem mýtů a pověr.

- Vytvořit předpoklady, aby každý jedinec mohl sestavit sobě vlastní hodnotové schéma včetně zařazení vlastní sexuality do tohoto schématu, a mohl zodpovědně usměrňovat vlastní život.
- Zdůraznit, že sexualita je nedílnou součástí lidského života. Je těsně spjata s vývojem lidstva, s tradicí a současností partnerských vztahů a společenské struktury.
- Při sexuální výchově je třeba respektovat obrovskou složitost a pestrost různých stanovisek.

Etické zásady sexuální výchovy:

Vzhledem ke skutečnosti, že lidská sexualita je víceméně usměrňována sociálními, kulturními i etickými vazbami ve společnosti, jedná se o velmi křehké téma, které má i své pevně vymezené morální zásady:

- Nikdo nesmí lidskou bytost využívat pro své sobecké uspokojení.
- Psychický a fyzický nátlak a agrese jsou porušováním osobní svobody.
- Sexualita jako součást partnerského vztahu je vždy mnohem přínosnější a hodnotnější než příležitostný sex.
- Většina lidí pozitivně hodnotí partnerskou věrnost a škola toto hodnocení podporuje.
- Úplné odmítání sexu slovem i obrazem je kulturní artefakt. Naproti tomu je nutné odmítnout dehumanizaci přítomnou v pornografii.
- Muži i ženy jsou v sexuální morálce rovnocenní.
- V sexuálních vztazích, stejně jako v ostatních oblastech života, je třeba odmítat rasovou diskriminaci.
- Škola má uvědoměle napomáhat zlepšení pozice homosexuálů ve společnosti.
- Sexuální vztahy existují též mezi tělesně a mentálně postiženými lidmi, mezi vězni, vojáky apod. Je nutné chápat je jako normální součást života.
- Sexuální liberalizace má své meze. Není možné tolerovat takové sexuální projevy, které útočí na jiné lidi a zneužívají je. Hay. *Limitní situace*. Praha: Votobia, 1994. ISBN 80-85885-11-5.

4.2 Regionální programy

Každé školské zařízení musí mít ze zákona „minimální preventivní program“ (MPP), který zajišťuje školní metodik prevence. Je otázkou, do jaké míry jsou tyto programy realizovány, neboť někteří žáci ani nevědí, kdo z jejich školy funkci „školního metodika prevence“, či „výchovného poradce“ vykonává. Vzhledem k tomu jsme v roce 2002 spolu s kolegy vytvořili „**KOMPLEXNÍ PROGRAM PRIMÁRNÍ PREVENCE**“ (dále jen KPPP).

KPPP je projekt určený dětem MŠ, prvního a druhého stupně ZŠ, SŠ a SOU, sdružuje státní i nestátní instituce zabývající se primární prevencí kriminality, drogových závislostí a sociálně patologických jevů v regionech Moravského Krumlova a Znojma. Je „aplikován“ do škol a školských zařízení formou prožitkových programů a besed přizpůsobených cílové skupině účastníků.

KPPP je program, který splňuje kriteria vyplývající z „Programu zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR – Zdraví pro všechny v 21. století“, jehož garanty jsou Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Projekt KPPP se především snaží:

- Sjednotit pravidla pro provádění primární prevence ve školách a školských zařízeních v uvedených regionech.
- Poskytovat dětem, mládeži i dospělé veřejnosti komplexní informace z různých oblastí prevence (zdravotní, sociálně patologická prevence).
- Získávat přehled o preventivních aktivitách škol a školských zařízení regionů.
- Sledovat trendy v sociálně patologické oblasti regionů.
- Zamezit dublování informací, jež jsou poskytovány různými institucemi v rámci akcí.
- Uspořít finanční prostředky, jež jsou na prevenci v regionech vynakládány.
- Poskytnout kontaktní adresy na instituce, resp. osoby, které poskytují služby v dané oblasti.

KPPP není na rozdíl od minimálního preventivního programu povinný, ale jde o možnost nabídnout každému dítěti, které se vzdělává ve školách v regionu Moravský Krumlov a Znojmo, aby absolvovalo tento program. Ten je vhodným doplňkem MPP,

jenž je závazným na základě metodického pokynu k prevenci sociálně patologických jevů pro všechny školy a školská zařízení, podléhá kontrole České školní inspekce.

Instituce participující na realizaci KPPP na školách v regionu Moravský Krumlov:

- Městský úřad Moravský Krumlov
- Městská policie Moravský Krumlov
- Policie ČR, OŘ Znojmo – preventivně informační skupina
- Policie ČR, OOP Moravský Krumlov
- DDM Moravský Krumlov
- DCHB - Oblastní Charita Znojmo
- Kontaktní centrum Netopeer Znojmo
- Pedagogicko - psychologická poradna Znojmo
- Správa Národního parku Podyjí Znojmo
- Zdravotní ústav se sídlem v Brně, pracoviště Znojmo

Kromě programů Zdravotního ústavu jsou všechny ostatní programy institucí zdarma. I po šestileté existenci tohoto programu můžu s čistým svědomím říci, že je stále žádaný. Musím také ale podotknout, že je třeba jej neustále přizpůsobovat, rozšiřovat a inovovat. Vše se děje ale v zájmu dětí, vedení škol a také aktuální situace v jednotlivých oblastech. www.mkrumlov.cz/prevence.

4.3 Dílčí závěr

Slovo prevence znamená v první řadě „zákrok předem“. Označuje v podstatě všechny aktivity, jejichž cílem je potírání výskytu a zabraňování rozvoji negativního jevu ve společnosti. Existují tři druhy prevence: primární – sekundární – terciární. Jak již bylo řečeno **„Smysluplná prevence musí formovat silné dítě, aby samo dokázalo vzdorovat možnému nebezpečí nebo je minimalizovat. Dítě musí znát základní sexuální pojmy, musí umět rozeznat nebezpečí, znát svá práva a umět je chránit.“** (Wiltrock, Niemeyer)

Zatímco otázka sexuální výchovy dospělých je věcí především každého jedince a záležitostí jeho svobodné volby, u dětí a mládeže je tomu jinak. Protože děti samy pochopitelně nemohou rozhodovat o tom, jak a kdy mají být o sexualitě poučeny,

je sexuální výchova na školách předmětem intenzivního boje dvou extrémních názorů. Sexuální výchova by měla představovat dlouhodobé, záměrné, cílevědomé a systematické působení na dítě, které ovlivňuje jeho osobnost v otázkách rodiny a lidské sexuality. Rodina a škola by se v oblasti sexuálního poučení dětí měly vhodně doplňovat. Sexuální výchova má své cíle a etické zásady. Těžko lze vybrat tu nejdůležitější zásadu, ale dle mého názoru by to byla: „Muži i ženy jsou v sexuální morálce rovnocenní.“

V roce 2002 vznikl v našem regionu (Znojensko) preventivní program „Komplexní program primární prevence“ (KPPP). Vznikl v podstatě z nutnosti, neboť jiná prevence se příliš nerealizovala. KPPP je projekt určený dětem MŠ, prvního a druhého stupně ZŠ, SŠ a SOU, sdružuje státní i nestátní instituce zabývající se primární prevencí kriminality, drogových závislostí a sociálně patologických jevů v regionech Moravského Krumlova a Znojma. Ten je vhodným doplňkem MPP, jenž je závazným na základě metodického pokynu k prevenci soc. patologických jevů pro všechny školy a školská zařízení a podléhá kontrole České školní inspekce.

Spolupracují na něm: Městský úřad Moravský Krumlov - Městská policie Moravský Krumlov - Policie ČR, OŘ Znojmo – preventivně informační skupina - Policie ČR, OOP Moravský Krumlov - DDM Moravský Krumlov – DCHB, Oblastní Charita Znojmo - Kontaktní centrum Netopeer Znojmo - Pedagogicko psychologická poradna Znojmo - Správa Národního parku Podyjí Znojmo - Zdravotní ústav se sídlem v Brně, pracoviště Znojmo.

5. Praktická část – dotazníkové šetření

Již v rámci úvodu jsem zmínila, že je dle mého názoru velkým problémem neinformovanost v této oblasti. Neinformovanost jak některých odborníků, tak dětí. Vzhledem k tomu jsem se rozhodla provést dotazníkové šetření v sedmých třídách základní školy. Sedmé ročníky jsem zvolila na jedné straně z toho důvodu, že jsou děti v tomto věku, dle mého názoru, hodně ovlivnitelné, hledají ve společnosti své místo, a někdy, bohužel, za jakoukoli cenu. Což si většinou ani neuvědomují. Na straně druhé je ze statistik MěÚ zřejmé, že děti v tomto věku bývají nejčastěji oběťmi mravnostních trestných činů. Je příčinou neinformovanost dětí, jejich nevědomost?

Dotazník jsem sestavila v rámci svých znalostí o problematice a dále jsem vycházela z častého provádění přednášek na základních školách. Závěry dotazníkového šetření by měly ukázat, jak to s našimi dětmi a jejich informovaností doopravdy je.

Cíl: a) Zjistit stav informovanosti v oblasti sexuální výchovy u žáků sedmých tříd základní školy.

b) Na základě závěru pak určit, zda je nutné do školní výuky sedmých ročníků zahrnout nový preventivní program a nastínit jeho konkrétní rozvržení.

Dotazníkové šetření probíhalo za souhlasu ředitele školy, RNDr. Františka Vrány, ve třech sedmých ročnících Základní školy Moravský Krumlov, Klášterní náměstí 134, a to v měsíci prosinci 2007.

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo 65 žáků, z toho 26 děvčat a 39 chlapců. Žákům byly mojí osobou objasněny důvody vyplňování dotazníků. Dotazník vyplňovali anonymně a bez přítomnosti vyučujícího. Žáci dotazníku porozuměli, mj. uvedli, že „test z matiky je jednodušší“. Dotazník je přiložený v příloze č. 3.

Celková doba vyplnění dotazníků i s úvodním sdělením byla v průměru 40 minut.

Grafické vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku je uvedeno v příloze č. 4.

Závěrečné zhodnocení:

Již před předložením dotazníků žákům jsem předpokládala, že žáci nebudou mít příliš informací. Nicméně i tak jsem byla nemile překvapena.

Tab. 3 Závěry dotazníkového šetření

Aktuální stav je tedy takový, že většina žáků:

- tráví volný čas u PC, televize nebo s mobilním telefonem,
- považuje za: „ideálního“ partnera muže sportovního typu - nekuřáka, dále by měl být inteligentní, hodný, společenský, naslouchající a věrný,
- za „ideální“ partnerku považuje hezkou dívku s dlouhými vlasy a měla by mít velká prsa, dále by měla být hodná a pracovitá,
- v případě, že by se jim stalo něco špatného, by se obrátili na někoho z rodiny,
- chlapci: neví, nebo by v případě nechtěného otěhotnění své dívky neudělali nic,
- dívky: by o případu svého nechtěného těhotenství řekly rodičům,
- si myslí, že je ve vztahu dvou lidí zakázáno násilí,
- svoje první informace o sexu získali z TV, časopisů či internetu, dále pak od někoho z rodiny,
- ví, že HIV je nemoc, která se přenáší sexem,
- si myslí, že „sexuální zneužívání“ je znásilnění, obtěžování nebo porno,
- za člověka, který „sexuálně zneužívá“, má „divného člověka“,
- neví, kdo může být ohrožen „sexuálním zneužitím“, každopádně k němu dle většiny žáků dochází na opuštěných místech,
- nezná pojem „incest“,
- neví, v jaké instituci by jim s problémem poradili,
- zná sexuálně přenosnou nemoc pouze HIV/AIDS,
- mít sex je v ČR „povoleno“ od jejich 15 roku věku,
- vědí, že pokud budou mít sex před „povolenou“ dobou, budou nějakým způsobem potrestáni,
- neví, zda může být sexuálnímu zneužití předcházeno, pokud ano, tak sebeobranou,
- neví, jak by pomohl kamarádovi, který se jim svěřil, že je sexuálně zneužíván, ale nechce, aby to někde řekl, protože se bojí.

Z výsledků je zřejmé, že žáci příliš informací nemají, uniká jim i základní povědomí o skutečnostech, jaké instituce by jim mohly pomoci při řešení problému, člověka, který může zneužívat, vidí jako na první pohled „divného“, či mají za to, že ke zneužití dochází na opuštěných místech. O problematice nemají přehled, ani představu. Výsledky budou písemnou formou předány vedení školy k seznámení.

Navrhované řešení

Je tedy na místě začít se zabývat vytvořením programu, který by s ohledem na jejich věk nastínil možné nástrahy a nebezpečí, které na děti mohou číhat, a zároveň je seznámil s jejich řešeními a předcházení jim. Program by byl v běhu v rámci našeho regionálního „Komplexního programu primární prevence“. Na vzniku programu by se mohli podílet i členové komise Města Moravský Krumlov o sociálně patologických jevech. Tito členové jsou zároveň více méně i realizátory KPPP.

Cílová skupina: sedmé ročníky základní školy.

Forma: besedy, diskuse a hry - přímá účast žáků.

Doba trvání: 3 x 2 hodiny.

Zaměření programu:

- seznámení žáků s jejich právy, týkající se „nedotknutelnosti“ osoby,
 - zvyšování sebevědomí žáků a jejich zodpovědnosti - zábavnou formou,
 - předání informací, týkajících se „sexuálního zneužívání“ – základní pojmy, druhy pachatelů, rizikové skupiny obětí, možnosti řešení a důsledky sexuálního zneužívání – jak z důsledku právního hlediska, tak i z psychologického, organizace zabývající se pomocí,
 - beseda s pracovníci Charity - projekt Magdala – pohlavně přenosné choroby, komerční sexuální zneužívání, sexuální turistika,
 - rozdání letáků žákům se základními informacemi,
-
- součástí přípravy programu by bylo také vypracování „kuchařky“ pro učitele, resp. výchovné poradce k problematice sexuálního zneužívání. „Kuchařka“ by obsahovala základní pojmy, příznaky, následky, postup při podezření na sexuální zneužívání, kontakty na organizace, které se zabývají danou problematikou, cíle a etické zásady sexuální výchovy. Tyto by byly předány při ukončení programu v dané škole.

Financování programu: materiál + výroba letáků - hrazeno z rozpočtu Města Moravský Krumlov. V případě potřeby je možno požádat o dotaci Krajský úřad Jihomoravského kraje Brno – oblast prevence kriminality.

Dílčí závěr

V praktické části jsem se rozhodla zjistit především aktuální stav u „sedmáků“ základní školy. Sedmý ročník byl vybrán z toho důvodu, že děti v tomto věku (12-13 let) jsou, dle mého názoru, hodně ovlivnitelné, hledají ve společnosti své místo, a někdy, bohužel, za jakoukoli cenu.

Stav jsem zjišťovala pomocí dotazníkového šetření, které probíhalo v měsíci prosinci 2007 ve třech třídách Základní školy Moravský Krumlov, Klášterní náměstí. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 65 žáků, z toho 26 děvčat a 39 chlapců. Z výsledků je zřejmé, že žáci nemají o dané problematice přehled, nedávají si do souvislostí ani možné nástrahy.

Z výsledků dotazníkového šetření je tedy zřejmé, že je nutné zabývat se vznikem programu zaměřeným na prevenci sexuálního zneužívání. Nějakou dobu už nad vznikem takového programu přemýšlím, protože veškerá prevence, pokud nebudu počítat hodiny rodinné výchovy, se děje mimo základní školu. I teď, když o programu „jen“ píš, mě napadá, jak jednou bude vypadat, a žene mě to s chutí dopředu.

Závěr

Sexuální zneužívání dětí je celosvětový problém, neustále se objevují nové a nové trendy. Prokazování této trestné činnosti je velmi složité a ani nechci přemýšlet nad tím, kolik případů nám zůstává skryto. Z těchto důvodů je třeba se dětem věnovat se 100 % nasazením, mít o dětech přehled, všimnout si jejich nálad a běžných nezvyklostí. Velice důležitá je všude zmiňovaná komunikace. Děti potřebují vědět, že je chceme, máme o ně zájem, že jsou pro nás důležité a že jsme tu pro ně. Škoda, že se tak kolikrát neděje. Svoje nezastupitelné místo ve výchově dětí má především rodina, ale ta ve velkém procentu přenáší svoji zodpovědnost na okolní instituce, jako je škola a leckdy i náš orgán, orgán sociálně-právní ochrany dětí. Jsme zahleděni do věcí, které jsou pro nás „důležitější“. Píši „jsme“, i když svoje děti ještě nemám, mám ale ty pracovní, a že jich je...

Informace, které jsou v práci uvedeny, by měl mít, opět podle mého názoru, každý. Každý, kdo pracuje s dětmi. Přispělo by to k rychlejšímu rozpoznání skutečnosti, že se s dítětem něco děje. A o to rychleji by mohla přijít pomoc. Na druhou stranu je to také o tom, že všichni občané mají i své povinnosti, a pokud o nějaké nesrovnalosti, které se dětem mohou dít víme, ale děláme, že se nás netýkají, jsme za svoje chování trestně odpovědní. A neznalost zákona přeci neomlouvá.

Rovněž tak je důležité, aby informace s ohledem na svůj věk měly i děti. Je nutné, aby děti uměly možné nebezpečí lépe rozpoznat, aby se uměly správně rozhodnout a v případě potřeby se měly na koho obrátit o radu a pomoc. Jenže bez těch správných informací to moc dobře nepůjde. K ověření aktuálního stavu informovanosti dětí jsem si vybrala věkově nejohroženější skupinu dětí, a to „sedmáky“. Dotazníkovým šetřením praktické části bylo ověřeno, že děti potřebné informace o sexuálním zneužívání nemají. Z tohoto důvodu je třeba začít pracovat na nápravě ne příliš příznivého stavu. Bude se jednat o program prevence sexuálního zneužívání. Jehož zapracování do praxe a následnou účinnost by bylo vhodné a zajímavé sledovat v rámci diplomové práce.

Každopádně nás, lidi, kteří se objevujeme u výchovy dětí, čeká hodně práce. A já děkuji za to, že mi byla dána příležitost „něco“ pro děti udělat. Ráda bych si zde propůjčila slova jedné moudré ženy, Dianne Loomansové. Tyto slova bychom měli mít

na paměti, když si myslíme, že jen pracujeme, nic nestíháme, jsme nervózní a nepříjemní.

„ Kdybych měla své dítě vychovat znovu,
vybudovala bych pro něj nejdřív sebeúctu a pak teprve dům.
Prstem bych víc malovala a míň hrozila.
Méně bych ho opravovala a víc si s ním vykládala.
Nedívala bych se na hodinky, ale prostě bych se starala.
Chodila bych více na procházku a pouštěla bych víc draků na provázku.
Přestala bych si hrát na vážnou, ale vážně bych si hrála.
Proběhla bych víc polí a viděla více hvězd.
Víc bych ho objímala a míň s ním „válčila“!
Viděla bych v žaludu častěji dub.
Nebyla bych přísná, ale přístupná.
Neučila bych ho lásce k lásce,
Ale naučila bych ho k síle milovat.

Diane Loomansová

Dodatek: Nikdy nebudeme moci vychovávat své dítě nebo děti znovu.

NIKDY!

Máme jen jedinou možnou příležitost, a to neopakovatelnou.....

Resumé

Práce pojednává o sexuálním zneužívání dětí z pohledu sociálně-právní ochrany dětí, je rozdělena do pěti kapitol. Poukazuji především na nutnost mít informace o problematice.

V první kapitole jsem vybrala nejdůležitější dokumenty, které se týkají dětských práv, zejména s ohledem na sexuální zneužívání. Jedná se mj. především o Listinu základních lidských práv a svobod, Ústavu ČR, Zákon o rodině, Deklaraci o právech dítěte, Úmluvu o právech dítěte, Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Tato kapitola je pouze teoretická, ale nezbytná.

Druhá kapitola je věnována problematice syndromu CAN, sexuálnímu zneužívání dětí. Dále jsem se zabývala dělením sexuálního zneužívání, třemi skupinami pachatelů, obětmi, projevy a následky této trestné činnosti. Rovněž bylo důležité zmínit se o legislativě tohoto problému, jakou je trestní zákon a trestní řád.

Třetí kapitola je věnována pomoci oběti a její rodině. Nutná je spolupráce zúčastněných institucí při řešení a hledání pomoci. Jedná se v první řadě o OSPOD, školská zařízení a P ČR. Pomoci dětem se věnuje především dětská krizová intervence, která má své cíle a principy.

Čtvrtou kapitolu jsem věnovala prevenci. Druhy prevence jsou tři, primární, sekundární a terciární. Důležitá je také sexuální výchova, která by měla vycházet jak z rodiny, tak by se na ni nemělo zapomínat ve škole. Při sexuální výchově je nutno vycházet z jejích pevně stanovených zásad. V závěru této kapitoly se zmiňuji o regionálních programech, zejména o programu, u jehož vzniku jsem byla osobně, jedná se o Komplexní program primární prevence.

Pátá, poslední kapitola je praktickou částí práce. Zde jsem se věnovala zjišťování aktuálního stavu informovanosti žáků sedmých tříd Základní školy v Moravském Krumlově. Zjišťování probíhalo dotazníkovým šetřením. Z výsledků vyplynula nutnost zabývat se vznikem programu prevence sexuálního zneužívání dětí. Návrh programu je součástí páté kapitoly.

Anotace

Marie Bartošková, Sexuální zneužívání z pohledu sociálně-právní ochrany dětí.
(bakalářská práce)

Práce poukazuje na nutnost informovanosti o sexuálním zneužívání jak dětí, tak i odborných pracovníků. Praktickou částí bylo prokázáno, že děti nemají o problematice dostatečné informace. Dále je představen program k prevenci sexuálního zneužívání dětí.

Klíčová slova

Syndrom CAN - sexuální zneužívání – rodina - dítě – oběť – informace - prevence – sexuální výchova.

Annotation

My work signalizes the necessity of information about sexual abuse of children and skilled workers. In practical part it was found out that children don't have enough information about this topic. Then it is showed the programme to prevention of sexual abuse of children.

Keywords

Syndrom CAN – sexual abuse – family – child – victim – information – prevention – sex education.

Literatura a prameny

1. HOLUB, NOVÁ. *Zákon o rodině a předpisy související*. Praha: Linde a.s., 2002. ISBN 80-7201-362-9.
2. ÚZ. *Trestní předpisy*. Ostrava – Hrabůvka: Jiří Motloch – Sagit, 2006. ISBN 80-7208-586-7.
3. ÚZ. *Rodinné právo*. Ostrava – Hrabůvka: Jiří Motloch – Sagit, 2007. ISBN 80-7208-539-5.
4. ÚZ. *Ústava České republiky, Listina základních lidských práv a svobod*. Praha: Sagit, 2006. ISBN 80-7208-587-5.
5. BENTOVIM. *Týránění a sexuální zneužívání v rodinách*. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-629-3.
6. ČAČKA. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory jejich optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-060-0.
7. DUNOVSKÝ, TROJAN, WEISS. *Sexuální zneužívání dětí a sexuální násilí*. Praha: MPSV, 1997.
8. DUŠKOVÁ a kol. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992-2003*. Praha: Dětské krizové centrum, 2004.
9. ELLIOTTOVÁ. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál s. r. o., 1997. ISBN 80-7178-157-6.
10. HAY. *Limitní situace*. Praha: Votobia, 1994. ISBN 80-85885-11-5.
11. CHMELÍK a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, s. r. o., 2003. ISBN 80-7178-739-6.
12. KOBLOVÁ, MIŠURCOVÁ. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: MV, 1997, ISBN 80-8521-56-7.

13. KOUTEK, KOCOURKOVÁ. *Sebevražedné chování*. Praha: Portál, s.r.o., 2006. ISBN 80-7178-732-9.
14. LOVASOVÁ, HANUŠOVÁ, HELLEBRANDOVÁ. *Děti a jejich problémy*. Praha: Sdružení linka Bezpečí, 2005. ISBN 80-239-4482-7.
15. MAZÁNKOVÁ, NEVORÁNEK, ŘEHOŘ. *Sociologie rodiny II*. Brno: IMS, 2004.
16. MUFSONOVÁ, KRANZOVÁ. *O týrání a zneužívání*. Praha: Linka důvěry, 1996. ISBN 80-7106-194-8.
17. NEVORÁNEK, ŘEHOŘ. *Kapitoly ze sociologie rodiny*. Brno: IMS, 2004.
18. NEVORÁNEK, ŘEHOŘ. *Metodické pokyny pro zpracování bakalářské práce*. Brno: IMS, 2004.
19. SATIROVÁ. *Kniha o rodině*. Brno: SWAN, 1994. ISBN 80-7252-150-0.
20. VANÍČKOVÁ. *Dětská prostituce*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-1138-9.
21. VANÍČKOVÁ, HADJ-MOUSSOVÁ, PROVAZNÍKOVÁ. *Násilí v rodině*. Praha: MPSV, 1995. ISBN 80-85529-17-3.
22. VANÍČKOVÁ. *Stručný průvodce dětskou krizovou intervencí*. Praha: Růžová linka, 2001.
23. WEISS. *Sexuální deviace*. Praha: Portál s.r.o., 2002. ISBN 80-7178-634-9.
24. WEISS a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0929-5.
25. www.mpsv.cz
26. www.pcr.cz/prevence/priority/kszd/zprava.html
27. www.mkrumlov.cz/prevence

Příloha č. 1

NEJČASTĚJI VYSKYTUJÍCÍ SE TRESTNÉ ČINY proti dětem a mládeži v oblasti sexuálního zneužívání – jedná se především o vybraná paragrafová znění trestního zákona, hlavy páté (trestné činy hrubě narušující občanské soužití), hlavy šesté (trestné činy proti rodině a mládeži) a hlavy osmé, oddílu druhého (trestné činy proti lidské důstojnosti)

Trestní zákon - hlava pátá (trestné činy hrubě narušující občanské soužití)

§ 204 (kuplířství)

- 1) Kdo jiného sjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
- 2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného.
- 3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značný prospěch,
 - b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo
 - c) spáchá-li takový čin na osobě mladší než osmnáct let.
- 4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 na osobě mladší než patnáct let.

§ 205 (ohrožování mravnosti)

- 1) Kdo uvádí do oběhu, rozšiřuje, činí veřejně přístupnými, vyrábí, dováží, provází nebo vyvází, anebo za tím účelem přechovává pornografická díla písemná, nosič zvuku nebo obrazu, zobrazení nebo jiné předměty ohrožující mravnost,
 - a) která zobrazují dítě,
 - b) v nichž se projevuje neúcta k člověku a násilí, nebo
 - c) která zobrazují pohlavní styk se zvířetem,

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

- 2) Kdo pornografická díla písemná, nosiče zvuku nebo obrazu nebo zobrazení
 - a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje osobě mladší osmnácti let, nebo
 - b) na místě, které je osobám mladším osmnácti let přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, peněžitým trestem nebo propadnutím věci.

- 3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
 - b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

§ 216 (obchodování s dětmi)

- 1) Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný podobný účel, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.
- 2) Odnětím svobody na dvě až tři léta bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
 - b) získá-li takovým činem značný prospěch.
- 3) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

Trestní zákon - hlava šestá (trestné činy proti rodině a mládeži)

§ 217 (ohrožování výchovy mládeže)

- 1) Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že

- a) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu,
- b) umožní ji vést zahálčivý nebo nemravný život, nebo
- c) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší než osmnáct let, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

2) Kdo umožní, byť i z nedbalosti, osobě mladší než osmnáct let hru na hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchal-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
- b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu,
- c) spáchal-li takový čin opětovně, nebo
- d) získal-li takovým činem značný prospěch.

§ 217a (svádění k pohlavnímu styku)

1) Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne osobě mladší osmnácti let za pohlavní styk s ní nebo za její pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování úplatu nebo jinou výhodu či prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchal-li čin uvedený v odstavci 1 ze zavrženíhodné pohnutky,
- b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu, nebo
- c) spáchal-li takový čin opětovně.

§ 217b

Osoba mladší osmnácti let, která žádá nebo přijme úplatu nebo jinou výhodu či prospěch za to, že sama má pohlavní styk, nebo se sama pohlavně ukájí, obnažuje nebo se dopouští jiného srovnatelného chování, není pro takový čin trestná, a to ani podle ustanovení o návodci nebo pomocníkovi.

Trestní zákon, hlava osmá, oddíl druhý (trestné činy proti lidské důstojnosti)

§ 241 (znásilnění)

- 1) Kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.
- 2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let.
- 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
 - a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, nebo
 - b) spáchá-li takový čin na osobě mladší než patnáct let.
- 4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 242 (pohlavní zneužívání)

- 1) Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavním zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.
- 2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě svěřené jeho doзору, zneužívaje její závislosti.
- 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci těžkou újmu na zdraví.
- 4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 243

Kdo zneužívaje závislosti osoby mladší než osmnáct let nebo osoby svěřené jeho doзору, přiměje ji k mimomanželské souloži, nebo

Kdo takové osoby, zneužívaje její závislosti, jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 245 (soulož mezi příbuznými)

Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. ÚZ. *Trestní předpisy*. Ostrava – Hrabůvka: Jiří Motloch – Sagit, 2006. ISBN 80-7208-586-7.

Příloha č. 2

**Statistické údaje – vybrané trestné činy mravnostní kriminality
za období let 2002 – 2007 – počty zjištěných případů – zdroj P ČR**

Tab. 4 Česká republika

Trestný čin	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kuplířství	116	101	83	123	85	46
Ohrožování mravnosti	51	26	43	37	63	48
Týrání svěřené osoby	194	137	185	202	164	161
Pohlavní zneužívání v závislosti	117	111	114	103	100	74
Pohlavní zneužívání ost.	894	778	686	772	630	688
Znásilnění	653	648	687	596	530	637
Soulož mezi příbuznými	7	11	8	7	6	13

Tab. 5 Jihomoravský kraj

Trestný čin	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kuplířství	7	3	3	5	4	7
Ohrožování mravnosti	4	7	5	9	19	12
Týrání svěřené osoby	49	21	26	32	22	26
Pohlavní zneužívání v závislosti	12	7	13	11	10	5
Pohlavní zneužívání ost.	110	119	98	101	87	103
Znásilnění	88	96	98	64	62	54
Soulož mezi příbuznými	1	3	0	1	0	0

Tab. 6 Okres Znojmo

Trestný čin	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kuplířství	1	2	0	3	1	2
Ohrožování mravnosti	0	0	1	1	0	1
Týrání svěřené osoby	5	3	1	1	2	0
Pohlavní zneužívání v závislosti	0	1	2	0	3	0
Pohlavní zneužívání ost.	12	9	5	11	15	13
Znásilnění	0	5	2	9	6	4
Soulož mezi příbuznými	0	1	0	0	0	0

Příloha č. 3

Ahoj, zrovna si ti dostává do rukou dotazníček, jehož výsledky budou použity pro vytvoření preventivního programu pro druhý stupeň základní školy. Z tohoto důvodu je třeba, abys na jednotlivé otázky odpověděl/a sám/a podle svého názoru.

Nic není na známky, tudíž nemusíš mít strach, že odpověď třeba nebudeš znát.

Děkuji za tvůj čas, Majka

Základní škola

Třída

Chlapec/dívka

-
- 1. Jak trávíš svůj volný čas?**

 - 2. Jaká je tvá představa „ideálního partnera“?**

 - 3. Koho bys požádal/a o pomoc, když by se ti stalo něco špatného?**

 - 4. Otázka pro chlapce:
Co bys udělal, kdyby s tebou nechtěně otěhotněla tvoje dívka?**

Otázka pro dívky:

Co bys udělala, kdyby ses nechtěně dostala do jiného stavu?

5. Co je podle tebe ve vztahu dvou lidí zakázáno?

6. Od koho jsi se dozvěděl/a první informace o sexu?

7. Co je to HIV a jak se přenáší?

8. Co si představíš pod pojmem „sexuální zneužívání“?

9. Jak podle tebe vypadá člověk, který sexuálně zneužívá?

10. Jaký člověk může být podle tebe sexuálně zneužitý? Kde k tomu může dojít?

11. Co podle tebe znamená pojem“incest“? Je v naší společnosti dovolený?

12. Znáš nějaké instituce, kde by ti s problémem poradili?

13. Jaké znáš sexuálně přenosné nemoci?

14. Od kolika let je v ČR povoleno mít sex?

15. Co se může stát, pokud budeš mít sex před „povolenou“ dobou?

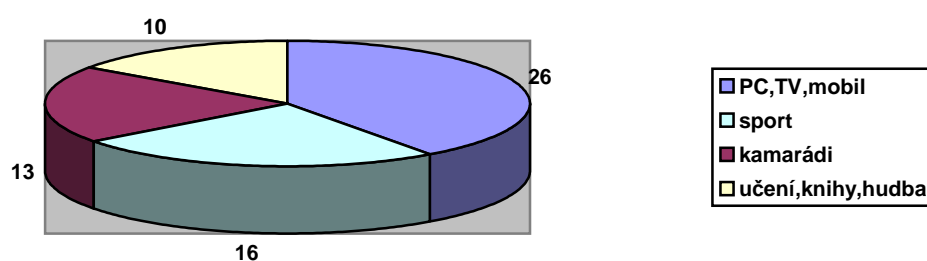
16. Myslíš, že se dá „sexuálnímu zneužití“ předejít? Pokud ano, jak?

17. Jak bys pomohl kamarádovi, který se ti svěřil, že je sexuálně zneužíván, ale nechce, abys to někde řekl, protože se bojí....

VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

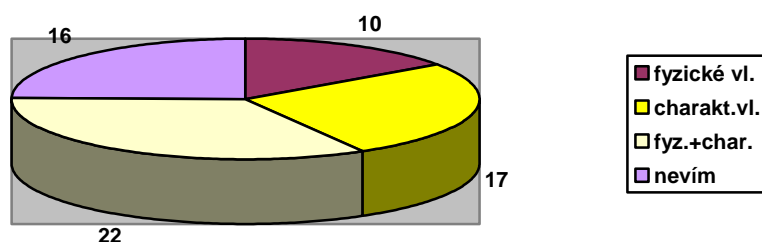
(všechny výsledky se týkají dotazovaných 65 žáků).

1. Jak trávíš svůj volný čas?

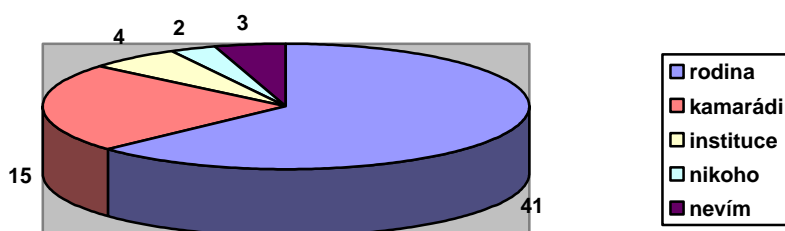
Je zřejmé, že nejvíce žáci tráví volný čas u počítače, televize či s mobilním telefonem (26). Přibližně stejný počet žáků tráví volný čas sportem (16) a s kamarády (13). Nejméně žáků je pak doma u učení, knih a hudby (10).

2. Jaká je tvá představa „ideálního partnera“?

Nejvíce žáků u „ideálního partnera“ považuje za důležité fyzické i charakterové vlastnosti (22). O něco méně žáků poukazuje pouze na charakterové vlastnosti (17), velká část žáků (16) neví, jaký by „ideální partner“ měl být. Nejméně žáků se zaměřilo pouze na fyzické vlastnosti člověka (10).

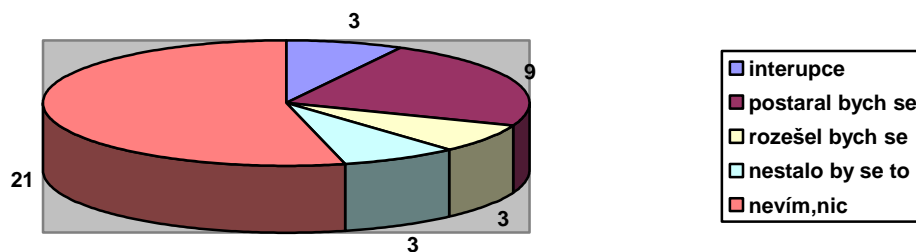
3. Koho bys požádal/a o pomoc, když by se ti stalo něco špatného?

Velká část žáků by o pomoc požádala některého ze členů rodiny (41), další žáci by požádali o pomoc kamarády (15), instituce jako lékaře či P ČR (4). Tři žáci neví, koho by o pomoc požádali a dva žáci by nepožádali nikoho.

4. Otázka pro chlapce:

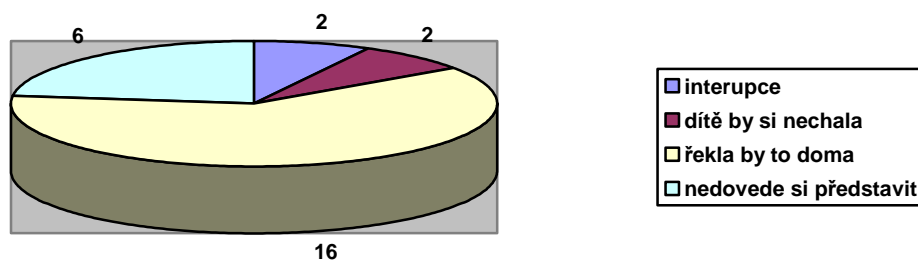
Co bys udělal, kdyby s tebou nechtěně otěhotněla tvoje dívka?

Velká část chlapců neví nebo by neudělali nic, kdyby jejich dívka nechtěně otěhotněla (21). Malá část chlapců by se o dívku i jejich dítě postarali (9). Zbývající chlapci možnost nechtěného otěhotnění nepřipustili (3), další by dívku poslali na interrupci (3) nebo se s dívkou rozešli (3).

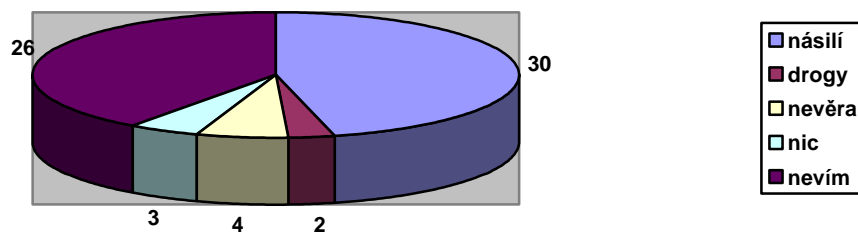
Otázka pro dívky:

Co bys udělala, kdyby ses nechtěně dostala do jiného stavu?

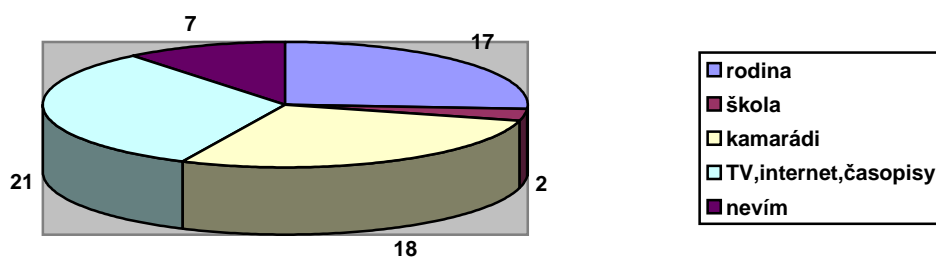
Velká část dívek by o svém nechtěném těhotenství řekla rodičům (16), část dívek si tuto situaci nedovede představit (6), zbylé dívky by šly na interrupci (2) nebo by si dítě nechaly (2).

5. Co je podle tebe ve vztahu dvou lidí zakázáno?

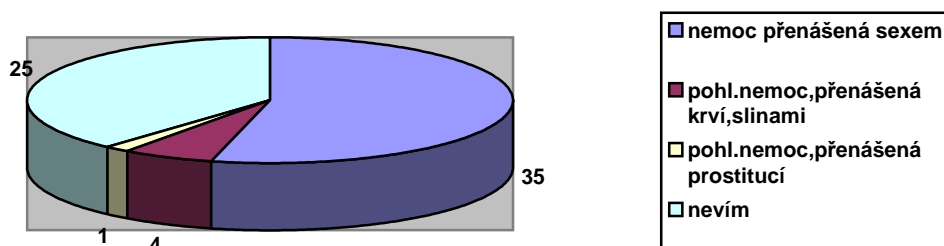
U téměř poloviny žáků je ve vztahu dvou lidí zakázáno násilí (30), skoro stejný počet žáků neví (26), u dalších žáků je zakázaná nevěra (4) a drogy (2). Tři žáci si myslí, že není zakázáno ve vztahu dvou lidí nic.

6. Od koho jsi se dozvěděl/a první informace o sexu?

Nejvíce žáků se své první informace o sexu dozvěděli z TV, internetu či časopisů (21). Rovněž velký počet žáků získali informace od svých kamarádů (18) a od někoho z rodiny (17). Někteří z žáků si to již nepamatují (7) a minimum žáků první informace o sexu získalo ze školy (2).

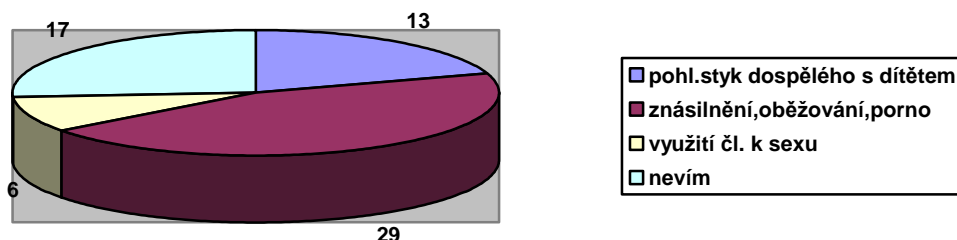
7. Co je to HIV a jak se přenáší?

Více než polovina žáků ví, že je HIV nemoc přenášená sexem (35), o něco málo menší počet žáků neví, co to HIV je (25). Minimum žáků si myslí, že HIV je pohlavní nemoc,

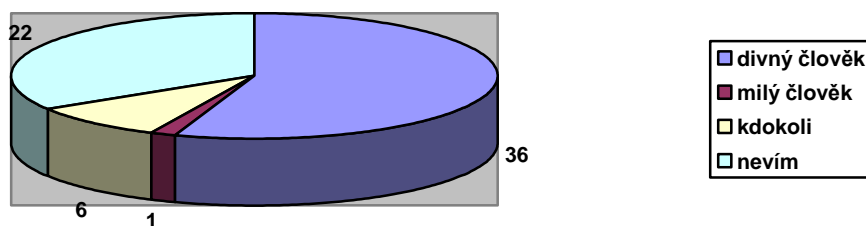
kteřá se přenáší krví a slinami a jeden žák má HIV za pohlavní nemoc, kteřá je přenášena prostitucí.

8. Co si představíš pod pojmem „sexuální zneužívání“?

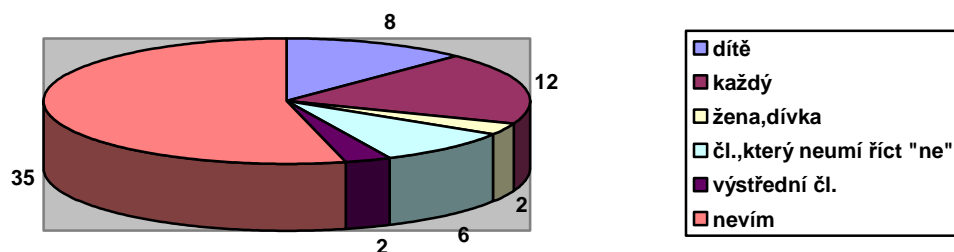
Téměř polovina žáků si myslí, že „sexuální zneužívání“ je znásilnění, obtěžování nebo porno (29), velká část druhé poloviny žáků neví (17). Zbylí žáci si myslí, že „sexuální zneužívání“ je pohlavní styk dospělého s dítětem (13) a také, že je to využití člověka k sexu (6).

9. Jak podle tebe vypadá člověk, který sexuálně zneužívá?

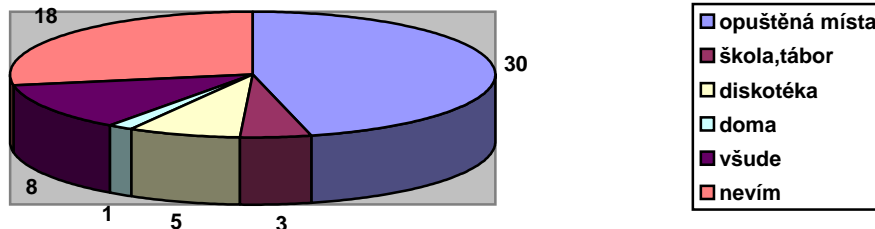
Více než polovina žáků si myslí, že sexuálně zneužívá „divný člověk“ (36), velká část žáků neví, jak tento člověk vypadá (22). Malá část žáků si myslí, že zneužívat může „kdokoli“ (6) a jeden žák si myslí, zneužívá „milý člověk“ (1).

10. Jaký člověk může být podle tebe sexuálně zneužitý? Kde k tomu může dojít?

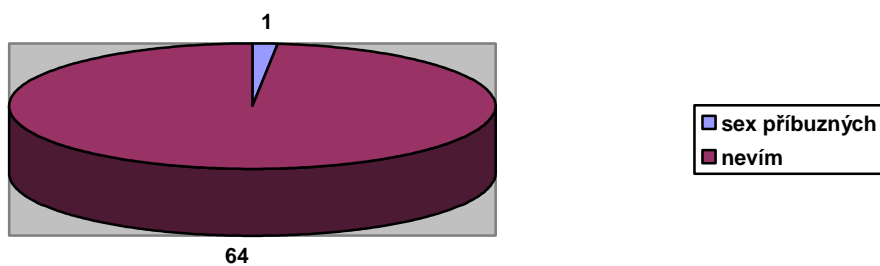
Více než polovina žáků neví, kdo může být sexuálně zneužitý (35), z druhé poloviny žáků si myslí, že zneužitý může být „každý“ (12) nebo člověk, který neumí říct „ne“ (6), dále že zneužitý může být výstřední člověk (2) nebo žena či dívka (2).

Kde k tomu může dojít?

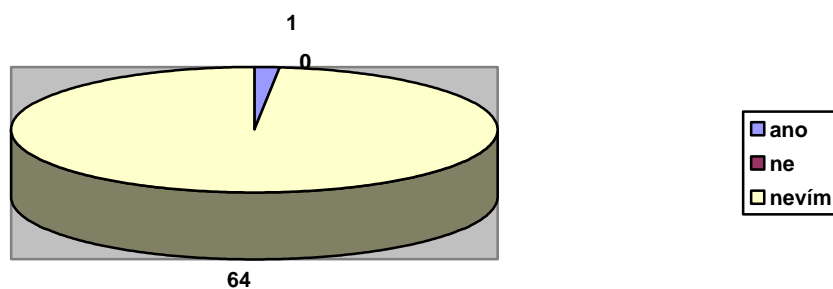
K sexuálnímu zneužití může dle poloviny žáků dojít na opuštěných místech (30), menší skupina žáků neví, kde k němu může dojít (18), dále k němu může dojít „všude“ (8), na diskotéce (5) nebo ve škole či na táboře (3). Jeden z žáků si myslí, že k sexuálnímu zneužití může dojít doma. Poslední odpověď mě hodně překvapila. Zvláště ještě, když se jednalo o chlapce.

11. Co podle tebe znamená pojem „incest“?

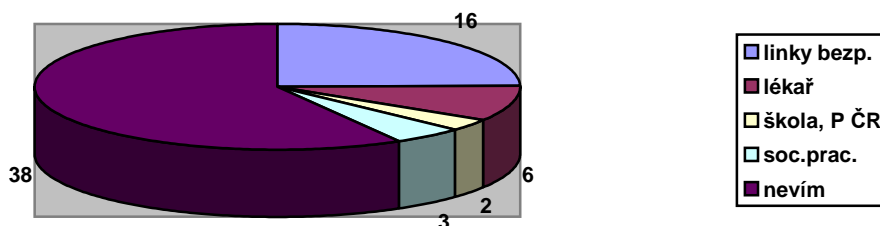
Kromě jednoho žáka ostatní neví, co je to „incest“.

Je v naší společnosti dovolený?

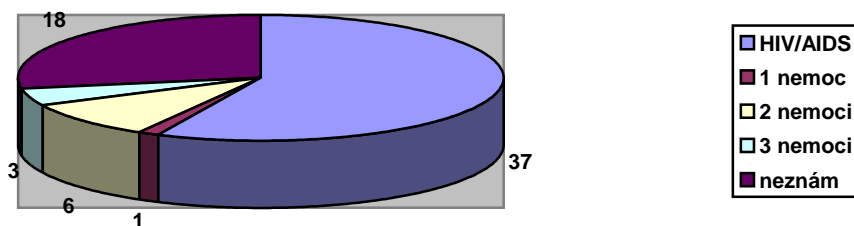
Jeden žák si myslí, že je incest „povolený“. Jednalo se o žáka, který ví, co pojem „incest“ znamená.

12. Znáš nějaké instituce, kde by ti s problémem poradili?

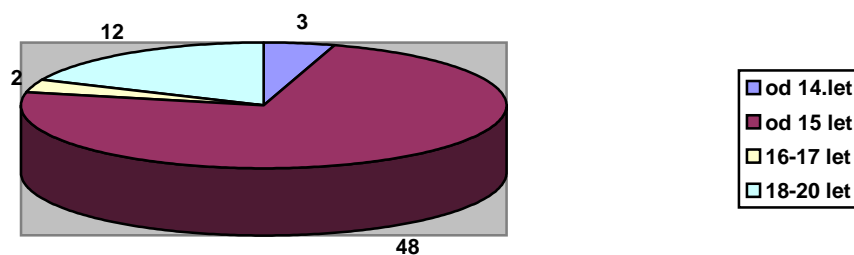
Více než polovina žáků neví, v jaké instituci by mu s problémem poradili (38), menší část by zavolala na linku bezpečí (16) nebo by zašli k lékaři (6), za soc. pracovníci (3). Do školy nebo na P ČR by zašli dva žáci.

13. Jaké znáš sexuálně přenosné nemoci?

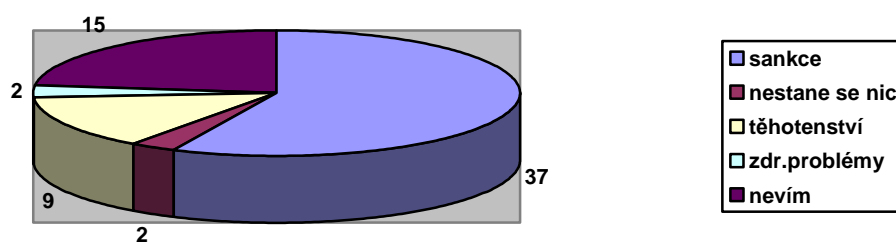
Více než polovina žáků zná jako sexuálně přenosnou nemoc pouze HIV/AIDS (37), velká část žáků nezná žádnou sexuálně přenosnou nemoc (18). Jednu sexuálně přenosnou nemoc mimo HIV zná jeden žák, dvě nemoci šest žáků a nemoci tři znají tři žáci.

14. Od kolika let je v ČR povoleno mít sex?

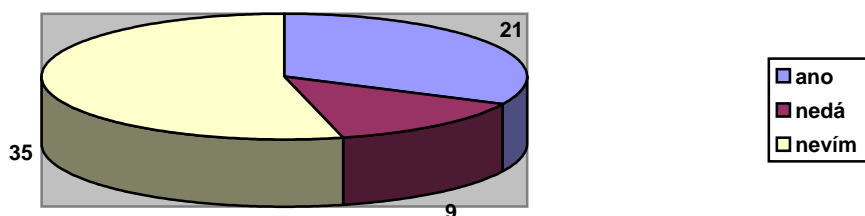
Dvě třetiny žáků ví, že v naší republice je povolené „mít sex“ od 15 let (48). Zbývající žáci si myslí, že sex je povolený mezi věkem 18 – 20 let (12), od 14 let (3) a mezi věkem 16 – 17 let (2).

15. Co se může stát, pokud budeš mít sex před „povolenou“ dobou?

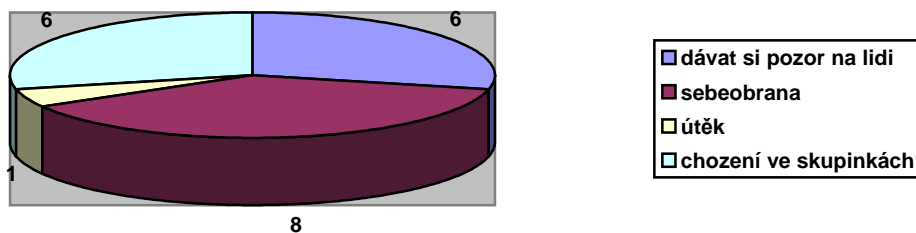
Více než polovina žáků si myslí, že pokud bude mít sex před 15. rokem věku, bude za to nějakým způsobem „potrestán“. Druhá polovina neví, co se stane (15) nebo si myslí, že dívka otěhotní (9), že přijdou zdravotní problémy (2) či že se nestane nic (2).

16. Myslíš, že se dá „sexuálnímu zneužití“ předejít?

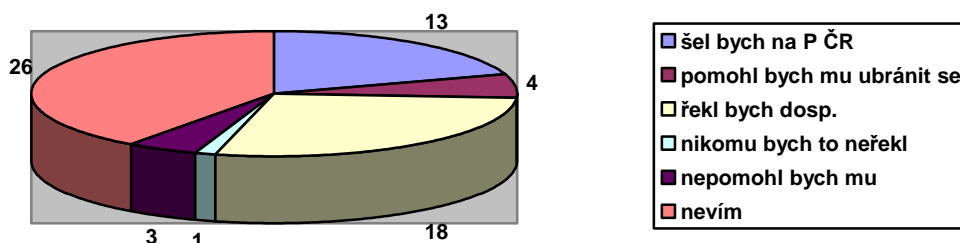
Více než polovina žáků neví, zda se dá „sexuálnímu zneužití“ předejít (35). Druhá polovina žáků se rozdělila na dvě skupiny – větší si myslí, že se předejít dá (21) a menší, že nedá (9).

Pokud ano, jak?

Větší skupina žáků by jako předejití „sexuálního zneužití“ zvolili sebeobranu (8), další vidí možnost předejití v opatrnosti před lidmi (6) a tím, že budou chodit ve skupinkách (6). Jeden žák by „sexuálnímu zneužití“ předešel útekem.

17. Jak bys pomohl kamarádovi, který se ti svěřil, že je sexuálně zneužíván, ale nechce, abys to někde řekl, protože se bojí...

Větší skupina žáků neví, jak by se v této situaci zachovala (26), další by to řekli dospělému člověku (18) nebo by šli na policii (13). Čtyři žáci by kamarádovi pomohli ubránit se agresorovi, tři žáci by kamarádovi nepomohli a jeden žák by si to nechal pro sebe tak, jak chtěl kamarád.